

Anul XIII
19 (419)
Sâmbătă
9 mai
1970
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

CRITICA LITERARĂ

și frica de scriitori

— Intrebați de ce nu scriu o istorie a literaturii române contemporane, mulți critici de astăzi justifică lipsa acestei întreprinderi prin gradul înalt de susceptibilitate a scriitorilor. Care este opinia Dvs. în această privință?

a. p.

— A fost o vreme în care eu am apărut cauza criticii literare românești, pornind de la o idee pe care o voi formula imediat. E cazul să reamintesc însă înainte că și în co privește cauza scriitorului am rămas la o idee pe care o voi apăra, de astă dată ca editor. Scriitorul, ca să poată să existe, trebuie să aibă posibilitatea să se afirme. Drumul spre o carte bună poate să fie pavat cu un număr de cărți proaste. Nu este o incurajare pentru scrierea programatică a cărților proaste, ci o incurajare a scriitorului care, de la o carte la alta, face un progres minim. Un scriitor care scrie o carte intitulată *Amințirea căprului Gheorghii* trebuie publicat negreșit. (Acest scriitor avea să fie recunoscut mai târziu sub numele de Mihail Sadoveanu). Este talentul editorului de a descoperi în ce fel de carte proastă zace un scriitor bun. Și acum să formulez ideea privitoare la cauza criticii literare. După părerea mea, criticul literar este acel cititor care emite în scris idei greșite despre opera literară. El are însă o șansă de a ajunge la adevărul operei și anume posibilitatea practică de a reveni asupra erorilor lui. Și mai are o șansă, că adevărul despre opera literară răzbate numai prin activitatea în treburile criticii literare. Cu alte cuvinte putem descoperi valoarea unei opere numai parcurgând toate referințele critice despre ea. E cazul să

fi este frică nu de soarta unei eventuale istorii a literaturii pe care ar putea-o preda scrisă, unei edituri conduse de un scriitor și care ar respinge-o. Acest gen de frică este cât se poate de omenească. A muncit la ea Vreă s-o publice. Și anume vrea s-o publice într-un anumit moment pe care îl consideră optim pentru clarificarea valorilor. O frică superioară, deci. Nu, criticul declară negru pe alb că i-e frică să scrie o istorie a literaturii române contemporane. Pornește deci de la prezența că ar scrie-o degeaba, că ar face deci un efort zadarnic și că mai

Ziua Victoriei

Sărbătorim Ziua Victoriei cu conștiința că poporul nostru și-a adus o contribuție de seamă la înfrângerea fascismului și la deschiderea unor vremi pe care omenirea, atît de greu încercată, le-a dorit vremi de pace, de construcție, de afirmare liberă a popoarelor și a destinelor lor proprii.

Răsfodind, după 25 de ani, presa timpului, parcurgind comunicatele agențiilor de știri, redescoperim documente, mărturii politice care confirmă rolul pe care România, armata sa, i-au avut în grăbirea și împlinirea Victoriei, jertfele, actele de eroism ale poporului nostru fiind înscrise în cartea uneia din cele mai mari izbînză a secolului XX, izbînda asupra hitlerismului, izbînda rațiunii asupra forțelor celor mai întunecate ale oprimării și distrugerii.

Memoria jertfelor românești, a eroilor căzuți pe cîmpurile de luptă din țara noastră, din Ungaria și din Cehoslovacia, o păstrăm vie așa cum o păstrăm pe aceea a eroilor popoarelor mari și mici în lupta căroră ne-am alăturat cu toată ființa și puterea noastră. Eroii lor sînt și ai noștri, nici o altă victorie din istoria omenirii n-a strîns și evocat atîtea suferințe, n-a numărat atîtea eroi, nicio altă victorie n-a născut și n-a nutrit în aceleași clipe pe întinderea lumii atîtea speranțe scumpe de pace, de libertate, de îndepărtare definitivă a forței, a pericolelor de războaie și a tiraniilor imperialiste de dominație și umilință. Angajarea noastră la lupta pentru împlinirea acestei victorii, numită pe drept victorie a întregii omeniri, este limpede că a fost pentru noi o angajare de destin. Actul nostru de contribuție nemijlocită deliberată, la evenimentele cruciale care au dus la Ziua Victoriei, în de substanța istoriei poporului nostru, de aspirațiile sale fundamentale care au tîns mereu să se întîlnească cu dorința nestinsă și curajoasă a popoarelor de a-și apăra și cîștiga dreptul lor neștirbit la libertate, pace, respect, la progres continuu, la cultură și civilizație.

Muncitorii, țărani și oamenii de carte ai țării noastre au trăit și s-au jertfit solidar, în marile zile ale înțelegerii spre victorie, momentele istorice străbătute și împlinite atunci au fost momente de conștiință ale întregului popor că la parte la evenimentele de importanță crucială pentru omenire.

Nu avem încă scrisă în literatura noastră cartea care să arate oglinda reală a jertfelor date și a abnegației dovedite de oamenii țării noastre, carte care să lumineze încăodată capacitatea istorică a poporului nostru de a-și înscrie numele și destinul în momentele hotărîtoare ale marilor confruntări. Ca scriitori sintem datori memoriei eroilor noștri, la fel de datori față de prezent care poate păstra vie, limpede și prin evocarea acestor pagini de luptă, contribuția istorică a țării noastre la înfrângerea fascismului. Cu atît mai mult ne simțim datori, dar și capabili de a cuprinde în paginile de literatură de înaltă valoare eroismul poporului nostru din acea vreme de mare răscruce a istoriei omenirii, cu cit, azi, putem privi evenimentele de atunci din perspectiva destinului socialist al țării noastre, din perspectiva rolului recunoscut pe care poporul nostru condus de comunistii îl are în lume. Sintem fiii unei țări credincioase celor mai scumpe aspirații nutrite de omenire în zilele victoriei, istoria noastră nouă s-a desfășurat, și-a căutat și și-a găsit calea sa proprie, luminată și de izbînda înscrisă atunci împotriva forțelor întunecate ale opresiunii și dominației, izbînda care i-a numărat pe comunistii în primele rînduri ale luptătorilor.

LUCEAFĂRUL

Calul descălecat

Atunci, de 9 Mai, eram un copil cu glasul în schimbare. Nici ou, nici pasăre. Mai explodau încă în depozite foste ghiulele netrase, mai stăruiau în urechile noastre lungi de asin, semnalele unor posibile alarme.

Mie mi-a părut acea zi aidoma unui cal. Aidoma unui cal descălecat. Știam încă din cele patru clase primare, pe care tocmai le sfîrșisem o dată cu războiul, că, pacea dinții a acestei țări a coincis cu întemeierea Țărilor Românești. Prin descălecare. Descălecare dinții. Adică întemeierea primei liniști.

Cum mi-aș fi putut imagina altfel, acel sfîrșit de iad, decît aidoma unui cal fără călăreț... Ațiția morții din trupurile tinere ale țării pentru această descălecare !...

Cum era calul ? El era nemaipomenit. Semăna cu o speranță. Ațiția morții tineri din trupul acestei țări silită să fie pină atunci tinăre.

Calul era alb. El tropăia pe fiecare privire a mea. Calul nu mai avea șă.

— Calule, mai ai pe burta ta albă și umflată urme de pînteni ?

— Calule, mai ți-e roasă șira călărită a spinării ?

El era un cal descălecat. Ah, Doamne, a fugit pierzîndu-se în zare. Praful pe care-l stîrnea copitele lui, se involbura în sus cum trebuie să fi fost speranța de atunci, involburată. Era un cal eliberat. Botul lui încă mai singera de la urma zăbalei.

Vocea mea era în schimbare ca și trupul meu de atunci. Trupul țării mele, era el însuși, în schimbare. Glasul meu era cînd subțire, cînd răgușit. Glasul țării, al țării tragice de tinere era cînd subțire, cînd răgușit. Am strigat subțire :

— Calule, tu ești singur și fără soldat ?

El se îndepărta involburîndu-se în praf, ridicîndu-se spre orizont ca o speranță.

Am strigat cu glas spart și răgușit :

— Calule, calule, tu ești singur și fără călăreț ?

S-a descălecat, în fine, speranța noastră ?

El se îndepărta involburîndu-se, către orizont alergînd, nechezînd, tropăind, albăstrîndu-se odată cu cerul, ca o speranță.

Nichita STĂNESCU

Desen de FLORICA CORDESCU

Mărturia liniei pure

Dacă nu erau rîndurile emoționante ale unora dintre confrății mai mari și mai autorizați între noi toți, să ne aducă aminte că în luna florilor pleca dintre noi și din rîndurile plastice contemporane, una din cele mai vibrante și doritoare prin puritatea și condoleanța ei, tot Floare și ea, CorDESCU-Jebeleanu, nici nu i-aș fi putut realiza absența. Într-alta grația și gingășia se îngemănau în arta ei, cu forța și bucuria de-a trăi dăruindu-se. Nu s-a stîns, a plecat numai — dar prezența îi rămîne statornică, fiindcă pictura aceeași și-a hotărît, în plină conștiință a maturității sale de artistă și mamă, drumul cert și nedezmînjîțit care e acela al liniei pure. Pare că artei sale i se potrivește atît de bine definiția dată cu alt prilej de către Lucian Blaga, cînd spunea undeva că linia trasă de mîna omenescă e *dira ritmului vieții în materie*. Artă Florică CorDESCU-Jebeleanu line întru totul de acest ritm; ea e deopotrivă materială și spirituală, elan și năzuință, vocație și străduință.

Am avut printre alții, nu prea numeroși, și privilegiul de-a fi colaborat cu dînsa, în intelesul cel mai direct și mai împlinit al cuvîntului. Că, după ce mă căznisem ani de zile să transcriu într-o rimă decăntă, a limbii românești, magnificul poem psihic, „Ruslan și Ludmila”, am încercat și aleasa bucurie de a-l vedea ilustrat, adică înălțat între vîzduhurile legendei și teluricii luptei, de linia inspirată ce-a fost și rămîne desenul Floricăi CorDESCU. Tușul ei dădea povestirii lui Pușchin forță și fluiditate, transcriind în alfabetul plastic ceea ce primul mare poet scrisese cu semnul caligrafic. De ani de zile, poate de zeci de ani, urmăream

lupta discretă și neostenită a acestei artiste, nici o dată căzută în rutină sau pedanterie, desenul ei a-jungînd la acel arabesc aerian, la acea transparență aproape muzicală, prin care ritmul mîinii măiestre cînta pe firul de paing al liniei cu firul unei melodii fără sfîrșit.

N-a ambaljonat nici o dată la originalități cu orice preț, a evitat cu discreție, și stridență, și uscăciunea, fără să fi căzut o singură clipă în postură sau extravagantă indoliență ori barocă.

Și, dacă poate fi, în plecare a ei uluitoare, ce ne-a consternat pe toți cîți o cunoșcusem și prejușim, un semn și o pecetie pe care le-oș numi ale destinului, e că această gravă și tragedă hartă nu-și cheia prea scurțul periplu în pămînteană-i trecere, înainte de-a fi găsit artei sale cheia de boltă a unei personalități împlinite și stăpînită pe sine. Care cred că este și va rămîne aceea a liniei pure, mărturie nu numai a unui talent de-a spune artistic dar — mai cu seamă ! — de-a simți și a trăi în acord deplin cu fibra cea mai curată a sufletului său, ce n-a suferit nici o clipă afectarea, nesinceritatea față de sine, prefăcătorie sau compromisul.

Tocmai de aceea și cred că ea este aici și vorbește printre noi azi, cu zîmbetu-i luminos și deschis, ca al acestei primăveri în care dăinuie și parfumul fără preț al adevărului rupt din fibra noastră cea mai tainică și mai adîncă. Fără de care nici nu șă poate trăi, dar grație căruia gestul nostru omeneș rămîne un neîncetat protest împotriva zădărniceii și a morții.

Miron Radu PARASCHIVESCU

in fiecare săptămînă
marin preda
răspunde la o întrebare

dau exemple ? Nu numai Sainte-Beuve a greșit mortal în ce privește Baudelaire, Stendhal, ci și majoritatea altor critici de valoare. Unii dintre ei au avut timp să revină asupra opiniilor inițiale. Să ne gîndim la Călinescu și chiar la E. Lovinescu. Ambii acești mari critici n-au înțeles de pildă nimic din marele Bacovia. Iar despre Caragiale, Călinescu conchidea neputincios că arta scriitorului nu poate fi demonstrată. Dacă stăm să ne gîndim bine, puterea scriitorului este atît de mare încît criticul simte o nevoie imperioasă să o măsoare, să nu-i scape de sub control și să poată astfel să-l explice și să-l impună cu adevărat cititorului. S-a observat, de pildă, fenomenul bizar că posteritatea nu mai poate cînti valorile artistice odată afirmate. Cîtim cu umirare astăzi că un contemporan ilustru al lui Tolstol scria despre Război și pace că volumul I este acceptabil, că al doilea este excelent, al treilea de asemenea, iar al patrulea foarte slab. În general, critica timpului își permite luxul să se uite foarte sever la fenomenul literar, iar critica posterității devine neputincioasă. Cel mult, poate să apară cite un amator de scandal care să ne spună că, de exemplu, ceea ce știm noi despre Eminescu nu e bun, că Serisiole și Luceafărul sînt proză curată și așa mai departe. Vezi, dragă doamne, adevărul ! Eminescu se află în altă parte și anume în postume. Pură nerozie !

Trebule să recunoaștem că e destul de fascinant fenomenul care face dintr-o ciocnire de erori să se nască adevărul. Iată deci cum înțelegeam eu să apară cauza criticii literare, nestîngherindu-mă cituși de puțin ideea că, în opinia sa, criticul poate greși, dat fiind că în conștiința sa este convins că nu greșește. Asta înseamnă că, în singurătatea vizuizii sale despre valorile literare curente, criticul nu are teamă de nimeni. Ce s-a întîmplat totuși cu o parte a criticii române actuale, care afirmă în scris și cu o liniște stupefiantă că i-e frică de scriitori ?

bine să n-o facă. De unde știe criticul că n-o să i-o publice nimeni ? Și apoi de ce îi este frică lui că scriitorii vor fi iritați ? Nu e dreptul lor ? După cum criticul are dreptul să emită opinii eronale, tot așa scriitorul are dreptul să fie iritat și să facă tot ce poate ca aceste opinii să nu devină act de istorie literară. Așadar dacă el, criticul, nu-și asumă acest risc, ce înțelege să facă ? Pentru ce o activitate care nu implică nici un fel de risc este o activitate care nu angajează conștiința, singura care poate să dea dimensiuni și uneori să sancționeze erorile noastre. Asta este valabil și în politică, adică în activitatea socială cea mai acută, și la urmașmei și valabil pentru orice fel de activitate.

Ce să facă acum scriitorul, în fața acestei luări de poziție a criticii ? Să zică : „Haide, stimat coleg, scrie că n-o să se întîmple nimic” ? Se pot da asemenea asigurări ? Chiar dacă se dau, scriitorul nu le va respecta. În momentul în care i se va pune oglinda deformată în față, bineînțeles că va sări ca ars, în stînga angajamentelor.

Marin PREDA

(Continuare în pag. 3)

IMNURI DE PRIMĂVARĂ

Extaz

Mă umplu de miresme și de har,
Privindu-te iubita mea minune;
Sunt răstîgnit în mine în extaz
Pătruns de-un imn fără de nume.

Să cînt nu pot, mi-e graiul plin
De crîni curaj și miruire.
Să tac, nu-i vreme de tăcut,
Cînd toște cîntă pentru mire.

Cîntă abisul-nîterit
Cîntă pădurile cu toate
Mărele cîntă în furtuni
Prin nopțile strălucinate.

Popoare mari de imnuri glăsuiesc
Cu valuri uriașe în neștire,
Fruitele lor împrăstie-n Ether
Văzduhuri grele de iubire.

Iubire

Că te iubesc iubesc, iubita mea iubire.
Cît te iubesc eu nu mai știu
Iubirea mă numește mire
Înger tîrziu și străveziu.

Aprins-am candelă în crîni
Crîni albaștri în lumină
Și-am început să cînt încet.
În noaptea limpede și lină.

Cîntă pămîntul nou și el,
Văzduhul cîntă și se lasă
Pe trupul meu înveșmîntat
În străie roșii de mireasă.

Pieri-voi înecat în crîni
În urne mari de sărbătoare;
Un univers de fluturi va purta
Sicriul meu de lacrimi lîngă mare.

Ion ALEXANDRU

cronica pietonului

Coloana Traiana

Oricît am tubi noi pieile roșii, trebuie să recunoaștem că drumul de fier, împotriva căruia ei au luptat, a fost o necesitate istorică. Oricît am îndrăgi copacii, înțelegem severitatea urbanisticii care îi sacrifică spre a da capacitate spațiului trebuincioș cerințelor ei moderne. În alte părți, oamenii fac din verdeața orașului un cult; noi, avînd prea multă, o jertfim. Probabil că în momentul, nu prea îndepărtat, cînd Bucureștii va deveni o metropolă, vom recueta verdeața, făcînd-o să crească mai riguros, nu răsărînd simplă de la dumnezeu... Dar, să apucăm noi ziua cînd vom duce dorul verzeii ?

Prin smulgerea brîului de copac de pe axul bulevardului Ana Ipătescu, splendidă autostradă pornind de la marea poartă aeriană a Otopenilor și străbătînd capitala pînă dincolo de Națiu-nii, nu mai întîlnește în desfășurarea ei amplă și liberă nici o piedică. O lege elementară — și nu numai în urbanistică — cere ca orice lărgire de perspectivă să aibă la capătul ei un „accent major”, un simbol puternic, pe măsura extinderii. Altfel, e ca și cum ai merge în desert. Mergînd dinspre Romană către piața Victoriei, pe segmentul de bulevard redimensionat, ce privește fantastic ar fi o coloană de apă imensă înșînînd înaintea ochilor noștri, umplînd văzduhul cu fierberea albă a spumei, sau însăși COLOANA TRAIANA... (nu reușim și noi o dată s-o punem pe picioare ?)

CANDID

„Tribuna”

Revista clujeană Tribuna din 30 aprilie a.c., confirmă direcția de o marcată eficacitate spre care revista clujeană se orientează în special de când la conducerea ei se află un nou colectiv redacțional în frunte cu prozatorul Dumitru Rădu Popescu. Ceea ce se cuvine reținem, și de data aceasta, este spiritul deschis, echilibrat și exigent în care este conceput și materializat sumarul întregului număr.

Vom remarca mai întâi însăși cartea de vizită, imbieta, de o matură pregnanță, pe care o sugerează textele inserate în pagina întâi, un inspirat dicționar publicistic, Armindeni și Apolo, de D.R. Popescu, Târziu de plătă de Ion Vlad. Punctul de pornire îl constituie neuitata carte de reportaj Târziu de plătă de Ion Vlad, prezent și el cu un mesaj special pe aceeași pagină, din care cităm această urare finală: „Drum bun în Târziu de plătă a anului 1970”.

Mai relevăm ampla dezbateră consacrată momentului literar actual, fragmentul teoretic al lui Adrian Marino, Notă despre dramatica, cronica literară a lui Ion Vlad, consacrată volumului Lampa lui Diogene de Ștefan Augustin Doljan, fragmentele de Jurnal, intitulat Cîntecul, ale lui Ion Alexandru, la care se adaugă textele de publicistică și critică literară.

Nicolae CIOBANU

Biblioteca franceză

Biblioteca franceză din București, de pe bulevardul Dacia, este în plină activitate. Deosebit de interesant se recomandă programul pentru luna mai, structurat atât pe manifestări privind probleme de cunoaștere a istoriei culturii poporului francez, cât și pe manifestări care să omagieze cunoașterea continuă reciprocă româno-franceză. De remarcat, în prima jumătate a acestei luni, programul dedicat istoriei picturii (artăii franceze reprezentative al sec. XVII) și unor chestiuni captivante de știință și tehnică. În a doua jumătate a lunii, strigă atenția cele două „serii” (25 și 29 mai); o seară muzicală

lă realizată cu concursul orchestrei și corului medievilor din București în program și lucrări de Enescu); o seară de poezie dedicată lui Ion Barbu (recital bilingv, cu un cuvânt înainte al profesorului Șerban Cioculescu — la care și vor da concursul Dănu Comăneș, Adela Mărculescu, Fory Etterle, Romulus Vulpeanu. În tot cursul lunii mai, expoziția de carte aduce noutățile librărilor franceze privind esetica și critica literară, științele sociale, dicționarele, ghidurile de viață. Filme completează fericit activitățile bibliotecii franceze menite să comunice forme foarte atrăgătoare conținutului asupra artelor, culturii și științei din țara prietenă.

I. PAPADOPOL

Lingăul negativ

Acesta nu e, cum s-ar putea crede, opusul, adversarul sau negația lingăului pozitiv, agresiv, total, gata la orice. Lingăul negativ este numai o formă foarte atentă, ca și cum umbrită a lunii față de cea luminoasă. Aș fi nedrept dacă l-aș prefera pe unul în defavoarea celuilalt. Amândoi mă încântă, mă seduc și, bineînțeles, îmi fac o grădă pe care numai risul mi-o vindecă. Val de mine! Mă tem că sint superficial și iau lucrurile prea ușor. Cînd e pozitiv, lingăul e aproape puternic, absolut. El știe bine ce vrea, ce interese își servește, ce parveniri își agonisește. Cu o bravură de spadăsin, netemător de nimic, lingăul pozitiv își urmărește felul cu o îndrăgire dusă pînă la devotament. El e gata, nu o dată, să-și și confunde lichidul cu devotamentul. Mă înduioșez: cînd mă gândesc bine, el e un veritabil sacrificat: dă tot ce poate să dea pentru ce-o leși! Și e un eroic candid, nu m-aș ști să-i zic chiar pur. În nepăsarea și dezinvoltura cu care se măiestrește acul, înfruntînd disprețul celor din juru-l sfîndindu-l și pînă la urmă înclinându-se. E o vocație mai tare decît orice. Un destin care-l depășește și-l absorbe. Și tocmai în anihilarea asta și se realizează eroi.

Cu totul altceva e însă lingăul negativ. Acesta disprețuiește în primul rînd dezonoarea și compromisiul. Cîmp de cîmp, minut de minut, în somn, trează sau în

reverie, el nu urmărește decît înălțarea propriului său monumet. Moral, bineînțeles. Și tocmai de aceea mai p-rieniu decît bronzul. Lingăul negativ nu e negativ prin trăsături de caracter ci printr-o atitudine fundamentală: el nu acceptă. Nu acceptă decît absolutul. Și pînă să-l atingă, respinge totul cu o demnitate vecinică Jersei Sfintului Sebastian. Săgețile vântului în curie și-l dan voluptății aproape mistice. Compromisiurile și infurte vindu-l pînă în balonul metafizic. Cînd vrea sigură se produce și i se desumilă, e gata să se prăbușească de-a dreptul cu capul de caldarit, de n-are cumva norocul să pie-n-oro ulăstînă. Dar și acolo se descurcă, orăcînd mai tare dește brăoștele eiei el nu poate fi de acord cu nimănui și nimic decît cu el însuși. E o entitate pură. Îl văd, îl aud, îl contemp-lu și-l admir gesturile care-n dezordine-l dercompusă și reformusă în tracteria a celui-lai minut dau mai mult decît o performanță din baletul lui Be-Jari.

Secretul lui e însă simplu și, dacă nu și-l mărturisise, o face nu din generozitate, ci din ne-băgare de seamă. Nu se poate vedea pe sine gemam cu lingăul pozitiv. Dar cînd se privește cu lupa, recunoaște că fără această, rațiunea lui de a fi ar înecată. Fîndcă un lingăul negativ în sine e un non-sens. Forța lui de opoziție n-ar mai avea de ce să se lăbească și zidurile pe care le dărmă cu imaginația dezlănuită-l-ar apărea în fragilitatea lor fizică, de gelatină. Lingăul negativ este un model fără patent. Se reinventă cu precizie la fiecare 24 de ore, se compune și se recompune din el însuși, însă punctul său de sprijin, acela care-l dă grandeură și candoare, stă în jumătatea lui ocaltă, în lingăul pozitiv. Acesta încesează, celălalt refuză. Împărțite pe din două, venturile se anulază și citurile se aruncă la canal.

Totuși mi-e drag! Lingăul negativ e un posedat și o progresie de-a-ndoașea. Îi mai vedeți? Din uretului lui protestatar se mai aude doar un scrișit de ușă nouă. Dar veșnic deschis.

M.R.P.

P.S. Orice asemănare cu vreunul din personajele în viață e o pură coincidență.

O. K. mister Firoiu! Rezon, Petru Popescu!

E de domeniul evidenței că revista Argos a devenit o revistă curată și serioasă. Cu nota formula a lunărilor pitice, scrierilor a mai căștigat o tribună, un spațiu viu, efervescent. Prin numeroase și prestigioase semnături, prin folosirea funcțională de cele mai multe ori remarcabilă a paginilor, prin

punct și virgulă

punerea în discuție a unor probleme de text interes, revizuirea Argos și-a configurat, de pe acum, poziția în frontul nostru publicistic. Dar într-o revistă bună — am zice mai ales într-o revistă bună! — les în evidență mai grabnic decît într-una fermă, exesele, ca și banalitățile.

Ca să ne referim la nr. 4 al lunărilor, credem de pildă, că memoria poetului Radu Stăncă — memorie restituită și așa desu-tul de lent conștiinței cititorilor — trebuia ferită de publicarea unei postume neconcluzive sau, în orice caz, de referință prea men ori o idee occidentală, pentru a le aplica, desori unor fenomene care tocmai asemenea ideii ori termenii nu suportă. Astfel se poate vorbi de „structuri” la Ion Alexandru, ori de „scrii-

tură” la Fanuș Neagu. Dar ce înțelegem noi despre noi înșine din aceste scrieri făcute cel mai adesea prin onest efort și în condiții dificile de informare și colectare?

Cît privește destinația literaturii noastre, din aprilie 1970 încolo, fată sare și mare, le trasează P.P.: „Proza noastră trebuie să se înalțe, esul nostru trebuie să se precizeze. Și amândouă, și una și alta, trebuie să se adîncăsească”. Rezon că trebuie: înal-

țate, proză! Precizează-te, esul! Adîncește-te amîndouă! Aceiași aplomb cultural, de data aceasta peste hotare, îl vedește V. Firoiu în discuția sa cu bătina doamnă Achata Christie, căreia zice de la o braz: „Nu mi-ai spus prea multe despre felul cum păstrăgi legătura cu publicul” sau „A-cum, cînd dumneavoastră, venerabilă doamnă Achata Christie, nu mai simțiți tîrziu, iar eu nu sint încă bătrîn, va rog să-mi acordăți privilegiul încă unei întrebări — scurtă, se-nțelese, scurtă — cu privire la cei ce vin din urmă...”

Mai departe, V. Firoiu nu se dă în lături să forțeze întimități deșănabile: „Soluț. dv. ce spune despre activitatea publică a soției sale...”

Dar totul e bine cînd se sfinșește cu bine. Ajungem și la finalul convorbirii.

Agatha Christie pune capăt discuției: „O. K. mister Firoiu!” La care mister Firoiu se retrage murmurînd: „Sărut mîna, venerabilă doamnă Agatha Christie!”

Noroc că aceasta e numai o pagină din revista Argos, și a-nu-nu pagina 13.

Raul BIANU

Scrisoare deschisă Uniunii Ziariștilor

Sper să vă mai aduceți aminte de recentul concurs de reportaje

— „Tineri ai zilelor noastre — ale cărui rezultate au fost comunicate la începutul anului trecut (vezi revista Presa noastră, nr. 2/1969, p. 33). Sper, de asemenea, că vi-i amintii și pe cei promiați: Ion Lăbescu și Traian Olesanu, cîștigătorii celor două mențiuni, Dragomir Horomnea premiul III, Mihai Nadin — premiul II. Nu știu dacă vă mai reamintii, însă, că a existat și un premiu I, pe care l-am cîștigat eu. Tuodată, rețineți că, excep-tîndu-l pe deținătorul premiului I, ceilalți cîștigători au intrat în posesia premiilor respective. Am crezut, în consecință, că ați apărut în un mod original de decora-tiv: ordinea inversă. Dacă așa stau lucrurile, bănuiesc că aveți în timpul să ajungeți și pînă la mine, într-un an, două luni o săptămîna, și 24 de ore — cit a trecut de atunci. Oricum, în vi-tutea zicalii „Mai bine mai tir-zu...”, poate îmi veți comunica, mi-car de acum încolo, ce dată ați fixat pentru această ultimă fază a decernării premiului I. Nu de alta, dar s-ar putea să fiu plecat pe teren — și, mărturisesc deșehis, as dori să iau și eu parte la festivitate. Dacă se poate.

Ion ANDREIȚĂ

Galben de clopote sau cum se face o poezie

Se ia puțin galben de clopote care e lăsat să curgă în iaoul care fără a se neglija îngroparea pipereiului printr-o pietrele ude cu ajutorul unor pale de abur. Nu după mult timp, veți observa sub streașina casei două aere, un aer de ieribșim și un aer de nuntă. Tot acest amestec se va agita bine, cînd se lasă lumina, cu nouă cești de cafea, pentru cei ce visează cascade și care au sfera de somn curiulă cu malai de secunde. Dați jos de pe pîlă ce ati obținut și lăsați să se răcească și să se așeze în versuri. Dacă rezultatul considerăți că este o poezie, n-o publicați în niciun caz, pentru că ar fi un placaj (ah, această zodie fericită a placiatorilor!), melanjul descris mai sus a apărut, în ediție-princeps, sub semnătura lui Dan Mutășu în revista Familia, nr. 4, aprilie 1970.

COMPILATOR

cronica literară

Sorin Titel: „Noaptea inocenților”

Amestecul de tandrețe și cruzime a acestor proze adunate în volumul Noaptea inocenților (Editura Eminescu, 1970) cu o dominantă existentă în tehnica desfășurării răului, un rău niciodată edenic în plan real, narativ, ci într-unul mai curînd simbolic, contemplativ, încearcă să stabilească un echilibru necesar comunicării unei structuri organice la care participă însă, toate regnurile. Sorin Titel realizează o proză de aspirație, nu de observație, nici măcar de analiză, deși, aparent, tocmai descrierile fine ale descripției ni s-ar impune ca trăsătură fundamentală. Impresuniile obiectelor proiectate în sufețele rătăcitoare ale eroilor săi cu variațiunea intensității lor de lumină nu participă la relatarea evenimentelor, a faptelor recunoscutibile într-o experiență comună, ci au, mai întâi, amprenta visului, a poeziei, adică autorul înlocuiește evoluția semnificativă, a faptului revelator, cu semnificația, cu revelația.

Această modalitate care urmărește, în fond, crearea unei mitologii, sui generis, pe tonul convențional al cotidianului din gesturi onirice, ocolind deci planul direct, pragmatism, al experienței, poate fi la fel de bună sau de rea în funcție de rezultatele sale. Sorin Titel rescrie în tehnica noului roman niște regresivni sentimental-biologice pe măsura ascensiunii în vîrstă a eroilor săi, temă veche de cînd lumea. Particularitatea desfășurării procesului de la inocență la cunoaștere, așa cum poate fi depistat la Sorin Titel, se află în tentațiunea de a da o sugestie de omogenitate amestecului de puritate și delicatețe originară cu acela de violență și amarăciune finală, o poziție cam artificioasă, ca toate reducțiile polare. Absența narativului divergent în evoluția conflictelor și urmărirea obsesivă a unui simbol convergent devitalizează textul, mai ales într-un asemenea caz, Sorin Titel fiind dinamizat în scrisul său nu atât de un impuls riguros teoretic, cît de unul al reveriei adolescente și sentimentale. Din această viziune pură asupra destinelor eroilor săi, fundamentală adolescentă, se pot naște și îngeri și demoni, arhetipuri ale condiției umane, dar fenomenul se întîmplă cu atât mai rar cu cît ea nu dă naștere unor tipuri umane.

Mitologia modernă pe care o transcrie Sorin Titel în Noaptea inocenților este, în primul rînd, aceea a reificării omului, a regresivni sale biologice în mineral prin agresiunea lumii obiectuale create de el însuși. Experiențele vitale ale eroilor săi, aproape anonimi, dar înzestrați cu o mare putere de a reacționa delicat, inocent la contactul brutal cu exterioritatea, eroii generici aparținînd simbolurilor întrezărite în vis și reverie, se organizează, converg către o finalitate a esecului înregistrat de ființă în efortul ei de-a-si asimila lucrurile prin cunoaștere. Sorin Titel pledează, prin contrast, pentru capacitatea omului de a-și conserva resursele de candoare, de timire, de inocență în fața universului, deci pentru un raport de comuniune edenică între eu și lume. Fără indo-

ială că nu trebuie să credem, în funcție de ceea ce am spus despre autorul Noptii inocenților, că am avea a face cu un program estetic implicat în aceste proze vizînd refuzul evoluției individului prin cunoaștere, stagnarea sa în uimirea eternă a copilăriei sau adolescenței. Personajele lui Sorin Titel întîmpină rezistența lucrurilor în primul rînd ca pe o realitate psihică immanentă condiției lor și abia după rănirea vidului lor inițial — în sensul naturii ideale a acestor vid — realizează percepția noului ca pe un dat preexistent și exterior, ca pe o realitate transcendentă, nu odată ostilă și triumfătoare. Deci labilitatea lor în contactul cu o experiență nouă, desfășurată pe scara ascendentă a timpului, se concretizează într-un proces de imbolnăvire treptată a sufletului care primește la sine nisipul cunoașterii — asemenea unei scoici așteptînd nașterea perlei. Se pare însă că noaptea, prin asimilarea acestor realități noi nu reprezintă pentru eroii lui Sorin Titel o expresie a încoronării sublimă a vieții, ci o descendență, o regresivne aproape inutilă în ipostaza minerală a lumii. Din acest proces de cunoaștere a ordinii naturale a lucrurilor se naște sentimentul neîmplinirii, trairit nu numai de eroi în avatarea lor cvasi-simbolice, ci și de lector la sfîrșitul cărții, deși unele povestiri, nuvele fac excepție printr-o organizare mai riguroasă și un echilibru mai accentuat.

Sorin Titel utilizează cu destulă aplicație unele procedee sau tehnici ale noului roman francez, ca de pildă, timpul viitor al verbului (persoana a doua sau a treia) cu finalitatea expresă în sugerarea unui proces de regie la care ar fi supus eroul în mijlocul lucrurilor ca într-un labirint. De asemenea, în Noaptea inocenților, amintită fiind ambita desfășurării textului într-un plan purificat de accidental, adică în contemplația simbolurilor lumii, nu a contingentului, se șterg palidele contururi dintre vis și realitate, dintre ficțiune și adevăr, levitajă ființelor și obiectelor manifestîndu-se nu numai destul de frecvent, ci și ca un fapt foarte natural. Reificarea, regresivne eului în lucruri sau agresiunea lucrurilor împotriva eului, este sugerată de Sorin Titel prin descrierea minuțioasă a suprafețelor, a unghiurilor mișcătoare sub lumina variabilă a soarelui în evoluția diurnă (Tineretea lui Aldo), sau a unui băț de chibrit în labirintul nocturn (Strigățul).

Trăind într-un pămînt fictiv, al aspirației și iluziei poetice, eroii lui Sorin Titel din Noaptea inocenților par niște îngeri tristi silii și coboară în materialitatea contingentului ca într-o adevărată transcendență improprie și ostilă. Dezamăgirea și remanerea lor nu se realizează în sincopă violente, ci în pilpirlu uimite de flăcără ce abia așteaptă parcă să se stingă pentru a reîntra totul într-o structură omogenă. Deși sub titlu stă scris nuvele, nu vom revestii aici nici una, fiindcă prozele acestea se înscriu mai curînd sub zodia unei reverii poetice, sentimentale.

Dan LAURENȚIU

avantpremieră editorială

VALCU BARNA

Pămînt al patriei

Versuri. Colecție „Columna”. Editura Militară.

MIHAI URSACHI

Incl cu enigma

Poezii. Editura „Junimea” — Iași.

avantpremieră editorială

FLORIN PICA — LEONID DIMOI: „Eieusis”

O carte-spectacol. Editura „Mihai Eminescu”.

compendiu

CORNELIU OMESCU

Enigma

Corneliu Omescu ne prezintă o aparență un anti-roman, într-o manieră insolită, realizată prin instanțane epice: monologuri (procese-verbale de anchetă în fața unei conștiințe inexistente, declarații), dialoguri, pagini de jurnal, text administrative (decizii, adrese, note telefonice, referate, declarații date în fața organelor de resort, autobiografii etc.) Într-o „moderată” pe care o face în „declarat”, Corneliu Omescu explică numai împrejurarea în care a luat contact cu personajele romanului și cu enigmatul, trăind aproape patru ani între topografia în tonaj se întîmplă ceva neobișnuit, inginerul Pavel Dirlea, supranumit Lupul cenușiu, și una din ajutoarele sale, doamna Lună, careia el îi spune Zoe, cu dis-pariție. Se presupune că au fost asasinat și se caută criminalul. Toate „materialele” cărții luate aparie, fără context, n-au nici semnificație în afară de limbajul personajului fără tipologie după starea lui socială și mai ales după cultură; strîșne însă între copertele cărții intitulată Enigma, ele capătă sensuri ce se păstrează ambigue în limba dintre epic și dramatic. Această zonă de interferențe categorice e mai mult un joc de scenarii cinematografice, în care eroii cărții nu apar dar toți călăuzii vorbesc numai despre ei. Epică e naratiunea sau, în orice caz, relatarea narativă, dramatică e modalitatea de organizare a cărții: accente și indicii de regie; de exemplu: Vasile Dunitrescu (Bătrîn distins și liricoid), Rodica (Ochi verzi, vanitate și suficiență), Dusan (Măruneț, arie, temperament vulcanic), Blăscu (Gras, grozovant), Vlașcă-Vacaru (Bolovănos, privire fierd, vorbire stilizată), Guzi (melancolic, fragil, boem) etc.

Întrebară care se pune nu este legată de faptul dacă acțiunea cărții, pentru că se încheie în toate fragmentele o asemenea condiționare a epicului, trezește un interes pentru un lector obișnuit cu modalită-

țile clasice ale speciei, ci dacă, dincolo de supraaliterarea enigmatului, ni se revelează pe plan estetic viața specifică a topografilor în realismul ei crud. Paginile lui Corneliu Omescu sint numai intențional convîngătoare.

MAGDALENA CONSTANTINESCU

Absente din miază-noapte

O apariție, marcînd un debut, care, fără a ne mai mira, calchiază și ea, cu o inocență dezinvoltă, tiparele de circulație curentă în poezia contemporană, în așa fel încu dezideratul lui demonstrării autentice vocației îl mai rumu șanse extreme de reușite. Sincer vorbind, cum și ce anume își propune să ne comunice Magdalena Constantinescu, în acest volum avînd un titlu cu rezonanță atât de baconskienă? Răspunsul: de toate și în cît mai diferite moduri; căci instinctul mimetic funcționează din plin. S-a spus de altcînd ori, în ultima vreme, că, dat fiind nivelul mediu al poeziei de azi, caracteristic prin derantatul lui mesteg, cu greu mai pot fi întîlnite cazurile de debutanți care nu știu să facă versuri. S-ar putea să ne înșelăm dar autoarea de față oferă și ea argumente acestei constatări, mai ales în direcția cuceririi pe terenul așa zisei poezii insolite: „Dacă ne-am transplanta unul altuia cîte un ochi și în orăz meu antic ai deveni un supus și mi-ai vîdeca miunșle — în orăzul tău cu temple de iod / Electra și-ar depune trupul în îndemna morților tăi” (Inlocuire). Sau acest descîntec, ce ne trimite fără drept de apel la spiritul unei anumite părți din poezia lui Nichita Stănescu: „Întoarce-l din litera V. În cosmică planetă — o adîncă / Și spală-i ochii în zhorul / Cu peni de vis / Întoarce-l din dublu V / Alabastru, negru plutitor / Ca o alică aprinsă din sălăm / Și întoarce-l în nou în palmă / Închide-l în litera — nor, / litera — somn...”

LECTOR

efemeride

Paradoxurile unei teorii

Adrian Marino a publicat de curînd o carte despre Modern, modernism, modernitate. Cartea cuprinde, după spusele autorului însuși, „versiunea dezvoltată, dar de aceeași structură tehnică, a patru articole dintr-o lucrare de cercetări proprii în pregătire. „Dicționar de idei literare”. Cele patru articole se referă la noțiunile de clasic, modern, modernism și modernitate, fiind, în special ultimele trei, niște încercări de definire. Nu voi intra în detalii și nu voi urmări întreg acest proces „sistematic și analitic de terminologie literară”, menit să clarifice o dată pentru todeauna lucrurile „într-un domeniu invadat de aproximații și cuvinte goale” (p. 5). De altfel, despre Modern etc., s-au scris cîteva articole care au examinat o parte din observațiile și din concluziile autorului. Mă interesează metoda ca atare a lui Adrian Marino și eficiența ei; în definitiv, autorul însuși își prezintă lucrarea drept o operă de utilitate, drept un ghid teoretic.

Prezicări asupra metodei găsim în introducere. Ar fi vorba, pe scurt, de „o sinteză reală între analiza semantică și perspectiva istorică” (sublinierea nu-mi aparține), cam de felul celeia a lui Wladyslaw Tatarkiewicz despre „clasic”. Deci, nici studiu semantic pur, nici studiu semantic întregit de un comentariu istoric; dar studiu semantic și istoric în același timp (p. 7). Se înțelege că cele patru noțiuni nu stau toate, ca importanță, pe același plan: modernismul și modernitatea sînt noțiuni derivate și lămurirea lor depinde de aceea a noțiunii principale. Cît despre „modern”, el este studiat mai întîi în raport cu „clasic”; „Antagonismul clasic-modern tînde spre polarizare și tipizare, spre constituirea de structuri opuse, cristalizate în formule-tip. De abia la acest studiu conflictual capătă conștiință de sine și conținut teoretic” (p. 10). Altfel zis, opoziția este aceea care își creează termenii; pe deoaparte. Pe de altă parte, opoziția este, la început, numai cronologică, devenind ulterior (în romantism) estetică. Are loc o substituție a calității istorice (vechi-nou) de către o calitate estetică (clasic-modern). În acest punct, cercetarea noțiunilor este cu adevărat semnificativă.

Să spun, fără alte preliminaruri, că metoda lui Adrian Marino se bazează pe două paradoxuri esențiale, de care autorul nu pare a-și da seama. Primul derivă din suprapunerea perspectivelor istorice și semantice. E drept că cele două perspective sint, teoretic, complementare, fără ca de aici să rezulte număidecît o simultaneitate, în practică, este profitabilă (ori măcar posibilă). Între cele două, pe neașteptate, o anumită tensiune de excludere. Aș rememora, printr-o analogie, că unele noțiuni estetice se comportă ca particulele elementare din fizică: tensiunea de excludere seamănă cu relația de incertitudine a lui Heisenberg care are drept consecință faptul că măsurarea unei mărimi încetează cunoașterea alteia, în așa fel încu nu se poate stabili niciodată exact starea unui sistem în funcție de toate mărimile caracteristice. În cazul nostru, starea sistemului corespunde tocmai noțiunii; modern sau clasic. Orice estetician știe că a voi să determini aceste noțiuni cît mai complet (din toate punctele de vedere în același timp) nu înseamnă a reuși să le determini cît mai precis. Din contra! Iată primul paradox: în loc să clarifice cu adevărat noțiunile, Adrian Marino reușește să le facă și mai inextricabile.

Acestul comportament al noțiunilor de clasic și modern l se adaugă și un altul, nu mai puțin surprinzător, mai ales cînd sint studiate sub raport semantic. Încercînd să disociem senzorial, să delimităm notele componente, nu ajungem să facem noțiunea mai vie se poate întîmplător, tocmai atunci, să o „pierdem”. I s-a atras atenția lui Adrian Marino că disociază uitînd și sintetizeze pe urmă; mai just ar fi să-i atragem atenția că disociind, nu mai poate „prinde” noțiunile. Noi simțim lămurit că modern sau clasic înseamnă ceva (în abstracție de sensul istoric la un moment dat); simțim a fiocarea specifică pe care o degajă fiecare din termeni și nu-l confundăm (oricît s-ar scandaliza Adrian Marino de astfel de confuzii, fără gravitate la urma urmelor) decît cînd încercăm să-l analizăm cu tot dinadinsul. A defini nu poate însemna cu adevărat, dintr-o perspectivă neistorică, decît a sugera atmosfera termenului, a găsi, eventual, precum G. Călinescu, o echivalență metaforică. Modern, clasic, iată niște noțiuni inefabile. Adrian Marino aplică un stil analitic, disociativ: el poate descoperi note exacte, diferențe subtile, dar constatăm că pe măsură ce numărul distincțiilor crește în serie infinită ne e tot mai greu să gîndim termenul concret. El se încolțosează. devine tot mai inezesabil. În loc să ne apropieze de o definiție exactă, riscăm să ne rătăcim în aproximații. Iată al doilea paradox al metodei din Modern etc.

Stilul eseuului lui Adrian Marino reflectă uimitor acest mod de a gîndi: caracteristica este o „adjectivare” delirantă. Asupra fiecărui cuvînt se abat roiri de determinări care-l devoră cu încetul.

Nicolae MANOLESCU

Locotenentul de artilerie

Țin bine minte ziua, fiindcă nu mai văzusem mere mitaliate. Era în septembrie 1944 pe șoseaua Turda — Alba Iulia, septembrie, luna uitării totuși. Un meserschmit mătura cu rafale șoseaua asfaltată și ne trîntiserăm în șanțul adinc sub merii care o străjuiesc și azi. Cînd m-am ridicat, primul lucru pe care l-am văzut, a fost un măr găurit, un ionatan sfîrtecat de un glonț. Groza mărește lucrurile, dîndu-le precizia de „stop-cadru” a morții. Fiecare vede, atunci, ce e meritată să vadă. Și văzusem mărul acela perfect găurit pe care îl culusesem ca pe o anomalie a naturii...

Ceva mai tîrziu, l-am văzut călare pe locotenentul de artilerie, între cheoane și tunuri. Sălta vesel în ga, întrebînd cine sîntem, dacă am auzit de cutare, în timp ce calul, nervos, juca, tras de frâu, iar locotenentul, solid, greu în șea, cu un cap de bărbat familist, avea, cum îl întorcea calul într-o parte și

De 9 Mai

alta, spinarea foarte nădușită, cu o frînghie peste ea, în loc de diagonală, lucru foarte ciudat o frînghie...

Nu pot să-mi explic de ce locotenentul acela, cituși de puțin milităros, vesel și plin de curiozitate, ca un civil, cu frînghia lui de căruțaș prevăzător petrecută de-a curmezișul pieptului, (lăsa că prinde bine, cine știe ce se mai strică) mi-a rămas altă de viu întipărit în memorie, în septembrie, luna uitării totuși, cum se îndrepta către iadul bălălei de la Turda, de pe Arieș.

Poate pentru că era în septembrie; poate merii de pe șosea; poate însăși ideea că toate victoriile și războaiele la un loc nu fac cit un om, cit un locotenent vesel și destul de civil, înaintînd pe o șosea mărginită de meri.

Era un ofițer ca dintr-un roman de Camil Petrescu. Fără vocația distrugerii, dar știînd să distrugă, din convingerea cauzei drepte. Fără disciplina rigidă a castelor militare, dar cu abnegația din care se plămădese savanții, artiștii, martirii... Fără, propriu zis ură, dar cu îndrîjirea necesară biruinței.

Aceste calități simple, decurgînd din natura noastră, au fost și sînt calitățile armatei noastre, victorioasă prin curaj, inteligentă, spirit de sacrificiu și prin ceea ce se înfîlnește mai rar pe cîmpul de bătălie: un anumit fel de a rămîne om, neîntrept sau continuu, în ideea pașnică pe care ne-o facem, și în luptă, despre istorie.

Constantin TOIU

FLORICA MITROI

Remușcarea

Și iarăși aur, rodul remușcarei, perfect, o spumă albă, un cîmîtir de daimon slutul uman, jertfire concentrată ca un sacrilegiu, ce vrea să fie lenes și etern

Sînt singur, sînt o horă giganțică de cap și lacrima e unică, un mecanism ce se creează

o limpezire consistentă, ca un ochi enorm desfigurează treptele senine

Un ocean privit nespus încă se vede moartea ca un plumb imens mi-e creierul o moară ca un gingurit de prunci în care își aruncă plînsul privirile adînci

Fără să plîng

Dau să mînînce la cai, este vară, le dau venele mele în chip de fîn și un crin verde, mohorit.

De ce nu scrieți o istorie a literaturii române contemporane?

Ov. S. Crohmălniceanu

De ce nu scriu o istorie a literaturii contemporane? Pentru că, înainte de toate, n-am avut pînă acum răgazul necesar. Noi, criticii, care ne încapătînim să facem cronică literară, trăim într-o permanentă hărțuială, revistele nu ne cruță, de ce să nu recunoaștem, ținem ca și actorii să fim „distribuiți”, adică să figurăm pe afișul actualității. Ca această ambiție ne costă, nu mai încapem individual, dar mica noastră vanitate e satisfăcută. În ce mă privește, vreau deocamdată să găsesc timpul spre a da la tipar volumul doi din Istoria literaturii române interbelice. Imi veți spune că nevoia unei istorii literare contemporane e mai presantă. Recunosc, dar aproape toți colegii mei au arătat cite obstacole ar avea de învins o asemenea lucrare. Poate că cel mai stăruitor amintit, susceptibilitatea scriitoricească, n-ar trebui invocat. Pînă la urmă, criticul e dator să-și asume și riscul de a supăra; mărțurisind că judecățile sale sistematizate ar stîrni scandal, și continuînd să se pronunțe despre autorii contemporani, dă întregii lui activități o notă echivocă.

Lovinescu și după el Călinescu nu s-au temut să-și strice, de dragul adevărului, relațiile literare. Prezentarea obiectivă a epocii noastre prezintă totuși un impediment serios care mă miră că a fost trecut sub tăcere. Fără o analiză lucidă a împrejurărilor istorice determinante pentru mentalitatea acestor ani mi-e greu să cred că s-ar putea scrie o istorie literară dreaptă. Dar un astfel de studiu socio-politic ne lipsește și nimeni n-a pornit măcar parțial să-l întreprindă. Sînt lucruri despre care nu se vorbește și fără lămurirea lor e imposibilă explicarea fenomenului literar. Vreau să cred că viitorul apropiat ne va lua dreptul să mai invocăm această scuză.

Pe urmă, o istorie literară contemporană nu se poate multumii să fie o simplă operă de clasificare și ierarhizare. Ea reclamă fatal și intuirea sensului unui proces. Cu alte cuvinte, o viziune strict estetică nu va aduce nimic nou și interesant. Oricît de mult ținete la principiile „autonomismului” și „diferențierii”. Lovinescu și-a scris istoria lui contemporană din perspectiva sincronismului; Călinescu a urmărit la rîndul său ideea de classicitate. O istorie literară a epocii noastre e firesc să caute în primul rînd ce expresie originală artistică au căpătat în scrierile apărute idealurile socialismului. Altfel, însăși rațiunea ei de a surprinde configurația unei perioade distincte s-ar picde.

Găsesc angheta „Lucașfărului” mai mult decît bine venită. Ea are darul să ne aducă aminte că realizările literare ale unei epoci se consolidează cu adevărat abia prin opere de sinteză. A venit momentul cînd elaborarea lor, măcar parțială, se dovedește imperioasă, spre a ne da mai limpede scama spre ce mergem.

S. Damian

Mărturisesc că nu am ambiția de a cuprinde într-o privire panoramică o epocă literară mai întinsă. Pentru o astfel de întreprindere se cere o vocație a documentării și a stringerii răbdătoare de fișe. Efortul de a clasifica obiectiv și imparțial diverselor generații, proeminențele de personalitate presupune resurse enorme de energie. Prefer să mă restring la viziunile parțiale, cu obiective limitate, sinteze care, dacă nu au pretenția de a epuiza fenomenul, pot fi deocamdată mai productive. În acest fel imi rezerv și o libertate mai mare de mișcare ca să-mi exprim afinitățile, pot interveni și pleda în favoarea unor căutări incipiente de bun augur. De la investigații analitice efectuate stăruitor, de la un sondaj în proza ultimilor ani, am pornit la alcătuirea unei cărți de critică, predată Editurii Cartea Românească, o carte pe

care o socotesc partizană, subiectivă. Nu cred că nedreptățile acolo pe cineva sau că modifică tabloul general fiindcă, din unghiul de observație alts, am justificarea să-mi divulg încrederea față de narțiunile care acceptă datele civilizației moderne. În profunzime și curajoz în dezbateră: pliciaților social-istorice, se ridică de la elementar și descriptiv, propun drama ale conștiinței, văzute de la o altitudine intelectuală, într-o tensiune etică și de existență. Se pot observa din această perspectivă de abordare direcții în romanul contemporan care continuă filioane bogate ale prozei române interbelice și se află într-o sincronicizare cu aspirații-obsesive ale gândirii europene de azi — direcții care revendică sprijin, stimulare, examen minuțios, prevenire a oricărei satisfacții facile, narcisiste. Nu sînt rare piedicile care provin încă din reminiscențe dogmatice de suprapunere mecanică a velleităților oamenilor peste necesitatea istoriei; din inertaia contemplării, ieșită din timp, sterilită, înclinată spre pitoresc și abulie; dintr-o reticență curioasă în fața formelor noi ale tragicului, tragicul angajării în istorie, tragicul de conștiință. Rezum, simplific, dar răspunsul la o anchetă nu permite, din pricina spațiului avar, o desăfurare nuanțată. Deci optez în această etapă pentru asemenea explorări de adîncime, marcate între anumite frontiere, explorări — pleoarioare, destinate, în intenție cel puțin, să promoveze tendințe novatoare, fecunde, să elimine ispite sterpe.

Trecînd peste această explicație personală din care, bineînțeles, nu decurg reținerile altora, așți să se dedice unor proiecte de anvergură, declar că mă raliez la argumentele invocate pentru a lămurii înțelegerea unor lucrări ample de istorie a literaturii române contemporane. Au apărut pînă acum studii serioase care sînt constituite în prealabil jaloane în înfăptuirea unei istorii a structurilor social-economice și a deplasărilor pe planul cugetării filosofice, morale, psihologice etc. S-a schimbat radical climatul literar astfel încît să fie îngăduită stabilirea unei ierarhii reale de valori, iară ca protestele unor scriitori, prea repede lezați în vanitatea lor, dispuși să reprime și să interzică, sau prejudecăți încă în vigoare să nu pună sub semnul îndoielii onestitatea și discernămintul criticului? Este unanim admisă ideea autorității profesionale a criticii, cu prerogative recunoscute altor categorii de creatori și se poate impune, plecînd de aici, dreptul criticii de a proiecta un punct de vedere propriu, înedit, asupra unei perioade literare și asupra traseelor și individualităților reprezentative? S-a descotorosit întrutotul critica, în interiorul ei, de deformările vulgarizatoare care identifiu arta cu oricare formă a ideologiei și înfăptuiește specificul ei și a lăpădat ea spiriului izolatiomist, de separare o esteticului, de abstragere indiferentă din diamele grave ale timpului? Iată întrebări la care într-adevăr trebuie să se dea un răspuns, înainte de a se pretinde criticii să se conștientizeze ca convingere și să fructifice. Într-o parte ei putere vitală în realizarea unei istorii a literaturii române contemporane.

C. Stănescu

O istorie a literaturii contemporane ori „de la origini pînă în prezent” — scriu, vor scrie desigur, istoricii literari bine informați asupra mișcării literare. În cele din urmă nu scriitorii vor fi autorii acestor istorii, ci acei care azi se arată, în mare măsură îndreptățiți, iritați de o anumită exacerbare a opiniei scriitorului. Dar un răspuns real la întrebarea dumnea-voastră nu constă în exprimarea acestei iritări, oricît de justificată. Spiritele calme, capabile nu de abstragere, dar de detașare laborioasă, sînt desigur cele pe care întrebarea îi găsește la lucru. Al. Piru va continua Panorama, altceva decît o istorie a literaturii — cum însuși recunoaște. I. Negoitescu ne anunță că obiectul presupus de aceeași întrebare reprezintă un capitol, o parte dintr-o lucrare de proporții „monumentale”. În realitate, nici nu cred că ne aflăm într-un moment favorabil posibilității unei istorii a literaturii contemporane. Eu nu contest motivele de ordin exterior, mare parte din ele au fost ovocate. Dar acestea nu sînt insurmontabile. Constat însă marea dezordine în evaluarea literaturii contemporane, salturile paradoxale de la o extremă la alta (atît în operele criticilor cit și, nu mai puțin, în cele ale scriitorilor), un sistem precar de stabilire a relațiilor între opere și autori (e ușor să fii de acord cu geniul cuiva, sau al mai multora, pe care îi compari cu mediocrității), classicizările forțate și ne-

fast, cum am avut nu o dată prilejul să constatăm. O istorie a literaturii presupune nu atît periodizări și clasificări rigide, cît simțul valorii. Dar ce, dacă nu absența lui, transformă perioade diversitate în eclecticism, existența vie a operelor în tipare înghețate? Oricît de frumos m-ar convingea cineva că stie ori are acest simț, eu îi voi răspunde citîndu-i din multele cărți, cantitative o adevărată explozie critică, în care oare numai lipsa „distanței” și-a spus cuvîntul? Aștept cu nerăbdare și, de ce să n-o spun, cu încredere, noile ediții ale acestor cărți (nu numai de critică, se înțelege) pentru că nu cred că revizuirea este compromițătoare ci persistentă în eroare. Dacă Marin Preda și-a „revăzut” de trei ori un roman cred că mulți și le-ar putea revădea de nouă sau mai multe ori. Desigur, sînt și erori imposibile de „revizuit”.

Din acest punct de vedere posibilitatea unei istorii a literaturii contemporane este încă redusă, obiectivitatea de care trebuie ca ea să dispună nu este pregătită. Numai cînd conștiința literară nu-și întemeiază ierarhia pe capricioase ori întrecute gusturi personale, se poate discuta despre viziuni diverse asupra aceiași literaturi, altele eiji criticii ori istoricilor există. Altminteri, contemporaneizarea istoriei literaturii este o iluzie sau o farsă. Numai acceptarea sondei „classică” a unei „table de valori” formate de un număr de opere incontestabile ca valori crează garanția unor istorii moderne care nu urmăresc să consacre academic și univoce ci să se constituie în tot atîtea probe de rezistență a operelor senin admise. Pentru ca aceste istorii individuale să fie posibile și un simplu (!) proiect să nu strinească spaimele „deformării” este, într-adevăr, necesară o contribuție colectivă, dar, repet, nu la tratate ci la evaluarea și reevaluarea din cele mai diverse unghiuri a operelor literaturii contemporane. Abia după consolidarea, în acest fel, a conștiinței literare, surprize de tot felul nu vor mai putea crea furtuni comice ori exaltări prăpăstioase.

Nu sînt de părerea acelor care, direct ori indirect, cred că totul începe cu ei, că nimic sau, mă rog, puțin demn de luat în seamă a existat înaintea lor ș.a.m.d. Nu cred, de pildă, că poezia începe în 1960 iar romanul „adevărat” cu Franciscă ori Ingerul a strigat. Dacă se compară simplist lirismul anilor 60 cu proza versificată de mai înainte nu-i nici o mirare că ultimul imitator al lui, să spun, Nichita Stănescu, pare genial! Dar epigonul rămîne epigon ca și versificatorul entuziast. Mă întreb ce fel de criterii sînt acestea și, dacă se mențin în conștiința unora, ce fel de „istorie a literaturii” vor scrie? Este evident că acei care au scris despre toți acești admirabili poeți debutati în colecția „Lucașfărul” nu pot să se sustragă partizanatului și, într-o anumită măsură, nici nu e cazul să o facă. Privind cu mai mult calm în urmă, sînt surprins să constat că, deși s-a scris mult despre ei, poeți dintre cei mai valoroși azi, „consacraarea” nu le-a favorizat-o în mod real critica ci simpla lor apariție! O critică mai puțin entuziastă ar fi avut, dimpotrivă, destule motive să le întîrzie „consacraarea”. Ei și-au asumat singuri, însă, riscurile și gestul e foarte frumos. Acesta a fost „eroismul” poeziei din care am impresia că o critică nu tocmai uită de „sincronă” s-a hrănit copios (să recităm ce s-a scris despre primele volume ale acestor poeți!). Abia de curînd, o dată cu, în fine, recunoașterea mai convingătoare a valorii acestei poezii, a autorității estetice a poezilor, ei încep a fi luați în serios, adică discută critic, uneori contestați, dar de pe pozițiile autorității estetice pe care nimeni nu le-o mai poate contesta! Paradoxal, ei încep a fi „classici” prin ochelarii cărora îi căutam pe „modernii” care i-au precedat cu un deceniu sau două și pe care, orice am face, nu-i putem ignora pentru că se văd din ce în ce mai bine. De aceea mă întreb cit de supli și nuanțat vor putea istoriile literare viitoare să explice viața aparent paradoxală (atît de naturală) a acestor structuri ori serii de structuri, în ce măsură ele vor putea să evite niște erori ce nu mai pot fi revizuite, dar fără a săvîrși altele, ș.a.m.d.

Nu altfel, în linii mari, s-ar putea discuta despre evoluția prozei și dificultățile pe care le are de învins o istorie a ei. În treacă, observ că există un curios fenomen de „modernizare” a unor scriitori care, de fapt, n-aveau niciun motiv să-și schimbe maniera ori să dezvolte în proporție copleșitoare exact sensul contraindicat al naturii lor adevărate. Cazul cel mai semnificativ (poate și cel mai spectaculos) este al unui scriitor ca V. E. Galan, în al cărui „Bărăgan” (vol. I) numai un spirit dogmatic ori snob poate să nu vadă mult mai mult decît cîteva pagini de bună literatură! Recitit fără amintiri tendențioase, acest roman este de-a dreptul tulburător. Dar mai tulburătoare este întoarcerea prozatorului împotriva propriei lui vocații, scriînd după aceea o literatură ostentativ „nouă” cauzistică și minoră.

Marin Preda acuza recent un evazionism al prozei, sau, mă rog, al unei părți a ei. Lu care ar mai fi de adăugat și anacronismul unor scrieri masive în raport cu „Bărăgan”! După care n-ar fi imposibil să găsim foarte frumoase, bine scrise, romane „inactuale”, ș.a.m.d. De ce ne putem permite acum să vedem ce n-am văzut mai înainte? Tocmai pentru că există cărți precum *Animale bolnave sau Ingerul a strigat* (aici nu discutăm valoarea, deosebită, de bună seamă a autorilor, ci semnificația unor cărți prin care putem privi fără crîspare înaintea dar și înapoi, descoperind cu mirare ceea ce am ignorat și văzînd, poate mai bine, ce le înconjoară și ceea ce prefigurează ele). În sfîrșit, din aceste motive, și desigur vor mai fi fiind, se poate sau se poate scrie „o istorie a literaturii contemporane”.

Î din A

Intr-un interviu publicat în numărul trecut al „Lucașfărului” eminentul nostru coleg, profesorul Al. Rosetti opiniază pentru scrierea lui î din a

Sînt, bineînțeles, de partea domniei sale. Dacă s-ar putea aș elimina cu totul din pronunția și din scrisul nostru această vocală dizgrațioasă care este î (din a sau din i). Această buclucășă căciulă pusă pe î sau pe i sau pe a sau pe i din anumite cuvinte care iau pe o în latineste, cum e fîntina, se scriau și el cu a din o.

Dacă aș avea putere, aș renunța total la acest sunet care urîțește atîtea cuvinte românești, sunet care nu poate fi pronunțat de străini și din care alături de cîteva consonante alcătuesc ceea ce am numit, pe vremuri, „gunoii limbii”: ca : smîrc, brînză, sîrîv, sîrîmb, zîrcîi, zîrîlîie, zîndîr, sîrîngîm, hîrcîi, hîrjîoni, hîndrîlîi, circel, cîrîlî, înfîc, sîbrîvesc, frîngînie, gîndac, hîrtop, imbrîncîrîlî, înfîc, mînjî, mîrsav, osînză, pîntînog, pîrg, rîncă, rîpă, rînced, sînger, tînjî, tîrfă, tîrîmbă, tîntar, tîr, tîlînă, zîmboc și altele.

Socotesc că prima îndatorire a unei limbi este „califonia” (adică sunetul frumos) spre deosebire de „cacofonia”, sunetul rău, urît. E imposibil, desigur, să stîrpin din scrisul și vorbirea noastră cuvintele în care abundă a și î din a sau din i.

Limba mea natală este o limbă slavă, mediteraneană, în care sunetul a nu există. Unele popoare slave scriu, de pildă, pentru biserică, tîrova. La noi, la Boboștia, se spune tarova. Toate cuvintele care în anumite dialecte slave se scriu cu î, în satul meu natal cu a din i adoptă pe a. Influența latină în această vorbire merge pînă la a folosi cuvinte romanice ca „patate” pentru cartofi, „bacio” pentru sărutare și altele, probabil prin influența genoveză care s-a impus în diferite cetăți.

Nu ne mirăm dar că profesorul Al. Rosetti, un romanist emerit să prefere vocala deschisă a în derivatele ei. Tot ce putem face este să evităm cuvintele tîrg, sîrg, brînză, călcîi și altele înlocuindu-le cu echivalente de altă sonoritate.

Mult regretatul Dr. Petru Groza mi-a spus, nu odată :

— N-am să mor pînă nu voi vedea înlocuit cuvintele Romîn, România cu a din i prin Român, România cu a din a.

Srîmîmîi nu pot pronunția pe acest î, fie el din i, fie din a, fie din o. Ei sîrbesc această semnificație, o pronunță altfel. E un chin pentru oamenii care n-au în limba lor acest sunet lipsit de armonie.

Victor EFTIMIU

ANGELA CROITORU

Clopote și păsări

Două lucruri pe pămînt — glasul clopotelor și glasul păsărilor — săvîrșesc minunea : ordinea lumii o îndreaptă și pe mine mă exorcizează, secretul bolez al armoniei mîi dăruiesc,

Tabloul provincial

Micul meu oraș cu hanuri și cu mahalele toropite ! Soarele-i arde de veacuri casele cașcovite, turele innegrite. Tîgînci rătăcesc prin străzile și piețele sărbătorește pustii, involburîndu-și cu moaiestate lustele patimă de roșii.

Nebunul

Prin smintea și impietria aurerelor făceau să se clatine și să amenințe, candid și absurd, privirile curioase și risul crud, își făcea loc din cînd în cînd, la fel de candid și absurd, un șuier trîlîit de ciocirli.

Inscripție de piine

Mă doare omul cu piine gestul brut de a opuca gestul pasiv al foamei osîndă inscristă adînc în măruntăie. Rotunda piine neagră în minile unui om îi dă drept de azil ca o catedrală.

Se scutură...

Se scutură și trunzele acestui an. Un nou inel al vârstei se închide. Din ce în ce mai dragă-mi este noaptea oricît de tare ziua ar străluci. Noaptea ca un pămînt mă primește. Spre mine-nlăncăz alunecî linile de țîrja ale mîtașilor și-ale învierii.

V. SPERANȚA

Elegie către un poet

Ninge stîns și fulgii cad în miei pe sulțel pe sulțel Munții îi dezmiardă cînd cu foc ei urc E-o tîcere acolo — prin copile Bolovani de aur. Un dicteu sălbatic un poel Numai el l-aude numa-n el durut

Lupii-i dau tîrcoale în bucăți îi rup Turma-mielul tainic uns cu dor și spaimă. Singur dintr-o-dată ca ciclopul orb Se coboară-n hăuri... totu-i o absență. Unde țî-e iubirea ? fără ea eșî răb In zadar tu moarte-o rogi cu violență. Ninge nins... și-un murmur sulțelul răsîngere. Mieii ard cu munții-fulgii sînt cu singe.

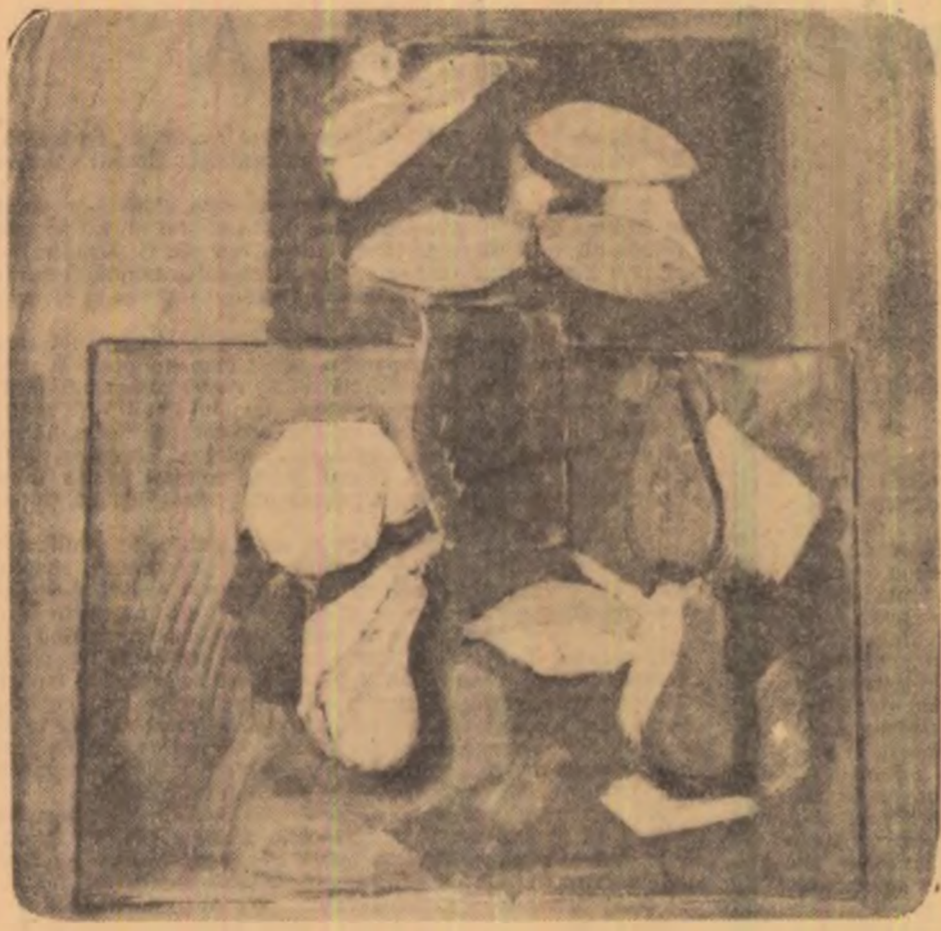
CRITICA LITERARĂ și frica de scriitori

(Urmare din pag. 1)

Dar să încercăm să ne însușim poziția criticului, în intimitatea ei. Este clar, criticul literar nu dorește riscul total. Ca în orice profesiune, el dorește să ocupe o poziție cit mai bună, ca să poată să întîmpine cit mai bine înarmat acest risc. Dacă așa stau lucrurile, este cazul să ne întrebăm : a cui e vina că poziția profesională a criticului este, după părerea lui, atît de subredă ? Nu cumva există un determinism între actul de conștiință și poziția socială, determinism în care actul de conștiință trebuie să precedă și să impună cîstgarea acelei poziții sociale ? Ce garanție a credinței în propria sa opinie poate oferi un critic care nu este capabil să o exprime decît dacă nu e în intimplă nimic cînd o face ? Și mai putem pune niște întrebări. Ce l-a determinat pe critic să elogizeze cartea proastă, cînd el știa, în conștiința lui, că o chiar proastă ? Este ușor să aducem dovezi că nu facem proces de conștiință, ci că ne buzim pe propriile lor lamentări ulterioare. Pentru că au fost lamentări și nu revizuirii sincere. Degeaba zice prietenul meu Eugen Simion, în ancheta dv., că scriitorul român nu cunoaște încă valoarea resemnării. Nici nu trebuie s-o cunoască și nici nu e bună. Cui îi trebuie ? Ce poziție este asta, resemnarea ? Cei care se resemnează, pier.

Pe o arde de astfel de resemnări vor să-și exercite criticii postri curajul ? Iar Nicolae Manolescu este și mai copilăros. „Lasă să scrie istoria literaturii scriitorii, zice el cu obîdă, că lor li s-au dat edituri și reviste”. Parcă un băiat i-ar spune mamei-să despre fratele lui i, „Lasă să so ducă el să-i aducă pantofii tații, că lui i-a dat tata bomboane”. În timp ce I. Negoitescu pretinde vehement dreptul de a greși în mod premeditat (adică dreptul de a se sustrage unei poziții de conștiință, pentru că acela care o are, nu reclamă acest drept, ci și-l ia singur, prin forța credinței lui I) și se și consideră repede un martir, acuzînd scriitorii de lipsă de conștiință socială, ca și cînd absența conștiinței altuia poate justifica propria ta lipsă de conștiință.

Numai puținul exercițiu de afirmare a pozițiilor lor, împrejurăro obiectivă de care nu sînt răspunzători criticii, l-a putut duce pe critici atît de talentați și de activi la asemenea poziții naive, pe care să sperăm că ei, cei dinți, nu vor întîrzi să le infirme, Cum ? Părăsiînd, primii, evazionismul din critica literară și angajîndu-se mai dramatic, în analiza și sinteza fenomenului literar actual.

ILEANA MĂLĂNCIOIU

Cîntec

Tu leronim ai pierit de cum m-ai atins
Ca o cîmpie casa mea era ;
Spre tine am fugit cit am putut
Nu știam că sfîșierea se ia.

Acum trupul meu ca și al tău este
Din bucăți făcut, șade-n frunzișul veched,
În cealță are ochiul pus din greșeală-acolo
Și în călcîi rotundul creștet.

Tu leronim ai pierit în chiar acea clipă
În care m-ai atins, sfîșiată sint
Și e noapte și abur de mort împrejur
Și de frică trebuie să cînt.

Dar doamnă nimfă

Ci iată nimfa nejuțată în fața nici unui
muritor

Că se arată lui leronim și îl roagă :
Domnule leronim, iertați-mă
Dacă ați vrut să mă vedeți jucînd
Și mă gîșiți oiaogă.

Dar doamnă nimfă strigă leronim
Vi se pare numai că stați pe loc,
De unde vă priveșc eu se vede
Cel mai sublim joc.

(Căci întru adevăr, leronim o vede pe
nimfă jucînd

Acel joc pe care nimeni nu-l știe
Și de care nimfa însăși străină este
Iară cînd îl află pier-n cîmpie).

Ci leronim o vede pierzîndu-se în gol
Și golul întinzîndu-se avar :
Dar doamnă nimfă strigă, unde sînteți
vă rog

Dar doamnă nimfă... Dar !..

Rugă

Nu știusem că te pot adormi
Din greșeală te-am atins dulcele meu damn
La capul tău stau acum și plîng
Și frică mi-e că vei muri în somn.

Pămîntul e ca de cîntemur prins ;
Sînt singură cu adevărul ;
Ca un clopot de argint așeze tale
La miezul nopții bat.

O nimfă se apropie de mine,
Mă rog încet și buimac ;
Un semn de trezire pe fruntea ta,
Mă învață să fac.

Doamnă pasăre

A intrat pe geamul meu
Pasărea cu bot de leu
Și picioare de copil ;
Doamnă pasăre mă rog
Așezați-vă pe masă
Să vă leg
La piciorul cel olog.

Stă piciorul retezat
Peste lemnu-ncremenit
Și nu pot să-l prind în mină
Și cum strig țără să vreau
O maimuță mă închină.

Dar maimuța nu-i maimuță
Și de ea nu pot să scap
Și în loc de coadă are
O femeie
Fără miini și fără cap.

Poate casa mea de vină
Din greșeală o aduce
Lîngă pasărea divină
Și-mi izbește
Ochiul drept
Ochiul sting
Doamnă pasăre mă rog,
Doamnă pasăre mă plîng.

Fericită să fii

Fericită să fii tu lerodesa,
Pe cînd jocul era mai sublim,
O nimfă s-a oprit amețită,
În fața domnului leronim.

Ci leronim atunci s-a rugat
Cu rugă curată —
„Dar doamnă, ce am făcut eu
De șade în genunchi această fată”

(Căci el credea că, întru adevăr,
O fată se afla în fața lui)
Și tu lerodesa,
Tu singură care-ai știut,
Că el are oasele frînte,
Tu ai închis ochii și ai tăcut.

Și ai lăsat-o pre nimfă
Asemenea unei femei
Să îi deslege
Curețele de la sandale,
Fericită să fii tu lerodesa
Acum și-n toate ceasurile tale

IOLANDA CONSTANTIN

Dor

Aici pe mal scoici exilate tînjesc
după corăbii cu scufundători,
și eu privesc cu tăcutele mele surori
cum acoperă nisipul urmele noastre.
Scufundătorii pleacă spre mările sud
și insula noastră de atîta așteptare
se va pushi.
Sînt singură cu visătoarele mele scoici,
sub ploașa pe care mi-am croit-o,
și plîng de dorul mării, de dorul
leagănelui meu.

Semn

Auzi trompetele, auzi tropotele,
cailor gonîți de graza pustului,
o nisipului viu de albidăată ?
E primul semn al fîntelor,
fără nume, purtate în noi,
cu lătratul ciinilor la vindatoarea
capitelor de aur.
E o ramură de măslin în deșert,
semnalul buneiștiiri în septembrie.

GHEORGHE ISTRATE

Unelte de taină

Cu unghia rupind în cîmp neghina
Baba Costandina
Rîșnește țărîna.

Picioarele ei lepădate
S-au făcut liște-n ope
Și curg amuțind vinovate.

Prin porțile sfîntului,
Sub stîlpul pămîntului
Ea înnopțează în negura gîndului.

În urmă-i ca o dihanie
Tîrît de cinci proași pe-o sanie,
Satul iese în cîmp și face sîfșetanie.

Fiindcă de mirosul străin al altui umblat
Cîmpul trebuie devreme spălat
Cu plîsul fiecărui bărbat.

Clopotul care sună
E-un cap de serpoaică nebună
Rotindu-și limba pe lună.

Plîvind îngîndurată lumina
Baba Costandina
Spurcase toată țărîna.

Ea numai dincolo de lume
Pare că spune și pune
Temei de-nflecpiune.

Că-n scrumul preo-sfîntului
Ea aruncă neghina pămîntului
Dezlegînd mulț cuvîntului ;

Pe cînd, robînd în umbra crucilor,
Oamenii ascultă crescînd din mohor
Uitate, crucile lor.

Fiindcă Baba Costandina
Rîșnește cu unelte de taină țărîna
Plîvind în Valea Plîngerii lumina.

Ea, umbră eternă, momie,
În stranii văzduhuri se suie —
Zeită a humei care este și nu e...

Eram

clopotul întunecat

Casa în care m-am zăbovit copil
chircită pe un ochi imens
a plîns spre zidul așternutului ars
sub care nimeni nu m-a găsit.

Hauuu ! au gemut ciinil învîlți în trunze
temeli de oasele-nșirate pe poteci
Uuuu ! s-a îndrăvenit vîntul de dimineață
îesînd înțiu pe uliță și sfîrînd
vrăbiile amorțite în urmele mele.

Satul de lipsa mea o mai murit o zi.
Printre cruci m-au cătat și prin bozii,
sub cearcănul scăzut al nopții
în țărîna nemăimugurînd
împinsă vesniciei.

M-au jeluit
lîngă mormîntul curgător al apei
și-n mușul muntelui de cenușă
întocmit la văscrucă în care și arată străinii
ochiul lor speriat.

Uuuu ! au gemut — și eu fără știre, *
eram clopotul satului înlunecat vîrsînd
tălpile de neșezare ale sufletului
umbliator în stria de cerșetor pe porți
nemiluit și nerecunoscut de nimeni,
călcînd încet prin Guirile Pămîntului...

Marcel Axente — bărbat în toată pu-
terea vîrstei, a fost găsit spînzurat
în frumosul lui apartament de cu-
rînd cumpărat în Parcul Domeniilor.
Sinuciderea frumosului bărbat ar fi rămas
pe veci o taină dacă însemnările lui, desco-
perite la puțin timp după tragicul deznodă-
mint nu ne-ar fi dat, din sursa cea mai si-
gură, toate explicațiile necesare. Comentari-
ile noastre — oricît ar fi ele de subtile —
n-ar face decît să incurce lucrurile — de a-
ceea preferăm să publicăm în întregime a-
ceste însemnări. Interesant de remarcat e
că Marcel Axente nu a ținut un jurnal „la
zi”, el a luat pe semne hotărîrea de a-și scrie
jurnalul odată cu hotărîrea de a se sinucide...

Mai curînd nevoia de mărturisire pe care
o implică apropierea morții — aceste pagini
degajă o stranie vanitate a nemerniciei. Par-
tea comică, dacă poate să fie ceva comic în-
tr-o experiență care se plătete cu moartea —
și eu cred că poate să fie — e că Marcel
Axente n-avea nici un motiv cu adevărat
serios să se sinucidă ; asta face cu atît mai
interesant însemnările lui scrise într-o stare
de inexplicabilă încîntare de sine, nu de dis-
perare și, evident, dintr-o singură răsufare,
Și, în orice caz, reiese fără nici un echivoc
că pentru a fi ticălos, nu e suficientă dorința
de a fi ticălos...

*
Eu m-am resemnat cu ideea că sînt un ti-
călos, cum m-am resemnat și cu meseria de ju-
ristconsult cînd visul meu era să mă dedic ar-
hitecturii. Dar faptul că mi-am trădat vocația
— toată lumea îmi prezicea o carieră stră-
lucită — nu m-a îngrijorat, nu m-a făcut
să am nopți de insomnie — dimpotrivă —
această primă trădare se părea că-mi deschide
de toate perspectivele. Căci amintirea primei
trădări se păstrează ca și amintirea primei iu-
biri, în tot ce facem există ceva romantic.
Eram mîndru că am anumite convingeri
— asta îmi spunea, că la o adică, o să
am ce să trădez. Grija mea, păcătoasă, asta era.
Să am ce să trădez. De aceea stringeam în sub-
conștientul meu idei și principii pentru ca —
la un moment dat — să am ce călca în picioare.
Încă de cînd acumulam o convingere, o acu-
mulam cu speranța că o voi renege. Mi-
era teamă să nu fiu convins de vreo idee, asta ar
fi însemnat pentru mine o pagubă, n-aș mai
fi avut ce să vind. Mi-am dat seama de carac-
terul meu odios cînd am văzut cit de lipsit
de consistență sînt... Și poate nu aș fi odios,
cît indiferent, toate lucrurile îmi erau egale,
cîmi era indiferent dacă mingiam o femeie
sau îi furam banii pe care sărăcuța de ea li
strînsese cu disperare la CEC în vederea
cumpărării unei case, menită să adăpostescă
o eventuală căsnicie bazată pe o eventuală
stimă și interes reciproc. Chiar mă întrebam ? !
S-o jefuiesc sau să mă duc cu ea, la o braserie,
să bem o bere ? Nu doream una mai mult
decît alta — asta era, spre lauda mea, ade-
vărul... Doream să apar un om de o calomnie
sau să-l calomniez eu însumi în aceeași mă-
sură.
Să fac o dramă din această indiferență a

spirituale ?... O, sigur că da... Care escroc
n-are înclinații metafizice ? ! De cite ori
nu-mi reușea o afacere, mă apuca scirba de
viață și atunci mă întrebam dacă există
Dumnezeu sau nu... Dar cînd afacerea mer-
gea strună — cine se mai gîndea la Dumne-
zeu ?

Pentru mine ticăloșie era o posibilitate de
a fi sincer cu mine însumi, ori cite păcate
aș avea, detest ipocrizia... În tot ce era fru-
mos, nobil, virtuos, nu mă recunoșteam, a-
veam o senzație de înstrăinare, aveam sen-
zația că binele nu-mi aparținea, așa că mă
întorceam la ticăloșia mea cu sentimentul că
mă întorc la casa părintească... Ticăloșia îmi
dădea senzația că există și-mi era imposibil
să renunț la această voluptate. După mine
virtutea era echivalentă cu moartea. Dar cei-
lalți oameni — mai cu seamă femeile — nu
vroiau să țină seama de realitate, mă idealiz-
au pînă la oboseală, spuneau, că în ciuda

porcării pe care o fac, nu dorm noaptea, am
insomni... Ei aveau impresia — auzi pînă
unde poate să meargă timpenia omenescă
— că eu plătesc un preț prea mare pentru
toate ticăloșiile mele... Că suferința mea e
atît de cumplită încît mă absolvă de orice...
Suferința ? Senzație de pusti ? Remușcări ?
Dorința de a lua viața de la început ? Toate
astea nici nu-mi treceau prin cap. Astea erau
invențiile lor bisericicești, invențiile unor o-
ameni slabi care se chinuiau să facă din mine
un inger — nu din cine stăie ce dorință gene-
roasă, ci fiindcă așa stabiliseră ei la un pahar
de bere.

Eu aveam sentimentul că, — în aceste con-
diții, apărîndu-mi ticăloșia îmi apăre liber-
tatea. Poate era o timpenie, dar virtutea mi
se părea o robie. Sincer, aș fi vrut să fiu și
eu un inger — dar dacă nu eram inger — de
ce să mă prefac ? Numai așa, ca să le fac
lor pe plac ? Numai așa, ca să le confirm pre-

TEODOR MAZILU

zbuuciumul

aparențelor, sînt un om minunat, un inger,
un suflet damnat, un om cum puțini sînt...
Care aparține — Dumnezeule, doamnă ? !
Care aparține ? Mă scoateam un om timid
și pe seama acestei timidități brodam tot
felul de inepții. Confundam timiditatea mea
— care nu era decît expresia fricii — și poate
a amorului propriu, cu o sensibilitate ieșită
din comun... Eu eram cu adevărat timid, dar
nu aveam de ce să mă laud ? acea timiditate
care se naște din delicatete sau sensibilitate.
Aveam o timiditate de asasin. N-am cunoscut
un om mai de pînat, mai rece și mai indiferent
ca mine, desigur, există în această mărturisire
și puțin orgoliu, dar adevărul chiar așa miștit
de vanitate e de partea mea. Eu susțineam
deschis : „Sînt un porc” — oamenii nu vroiau
să creadă, nu, nu ești porc, și se pare că ești un
porc, ai vrea să fii un porc, dar nu reușești,
te prefaci și așa mai departe. Această încredere
în esența mea divină mă scotea din sărite...
(Care „esență” divină, Dumnezeule-Doamnă ?...
Mi-am dat seama că e la fel de greu să con-
vingi un om de ticăloșia ta ca și de cinstea
ta... Oamenii au ideile lor despre tine și n-or
să fie nebuni să renunțe la aceste idei de
dragul evidenței... Cel mai mult mă enervau
teoriile lor despre timiditatea mea... Cît de
superficiali pot fi semenii noștri, cît de su-
perficiali, e aproape de neerezut... Eu, în-
tr-adevăr nu eram în stare să deranjez un

vizionile lor optimiste ?... Curios, poate să
fie o nebunie, dar în dorința lor de a-mi de-
monstra că ticăloșia mea e o iluzie a vani-
tății mele eu deslușeam o ticăloșie ceva mai
mare decît a mea... Eu mă resemnasem cu
ticăloșia mea — asta sînt, așa m-a lăsat bu-
nul Dumnezeu — vorba cîntătorii, dacă v-
place, altul mama nu mai face — ei însă nu
se resemnaseră, ei voiau să mă vindece de o
boală de care eu nu sufeream...

*
E greu să fii ticălos, nu fiindcă ticăloșia
e fi o povară de nesuportat, virtutea poate
să fie o cruce și mai greu de dus, ci fiindcă
sînt mulți oameni care se declară dis-
puși să te salveze, Tu nu gemi, nu ceri aju-
torul, nu te îneci, asta n-are importanță, ei
vor să te salveze de la înec, chiar dacă tu
nu te plîmbi decît pe uscat. Salvatorii de su-
flete sînt niște maniaci insuportabili — ei
vor să te salveze de orice preț, împotriva vo-
inței tale îți aruncă săracii colacul de sal-
vare. Într-un fel erau chiar recunoșcători
ticăloșiei mele, aveau și ei ce salva... În loc
să se ocupe cu pescuitul, se ocupau cu min-
tuirii sufletelor păcătoase. Și mai ales, fe-
mele, O, Doamnă, cum se mai grăbesc fe-
mele să salveze bărbații înrîșiți ! De bărbați
cumsceade nici nu se ocupă, dau năvala spre
noi, ăstia ticăloșii... Dacă te gîndești bine,
cîd plătore simplă, animalică e în această
dorință a femeilor de a salva sufletele întune-
cate... ! Pe vremea cînd eram un om de treabă
— am trecut și prin asta — femele mă oco-
leau, nu le păream interesant, mă găseau
„fad”, nu le spuneam nimic, dar de cînd
m-am ticăloșit, de cînd am devenit putred
pînă în măduva oaselor, mereu mă caută cite
o muiere să mă reducă, să-mi redea încre-
derea în viață. Nu vor să recunoască simplu,
că vor să se culce cu mine, nu, ele vor să mă
reducă, să-mi redea încrederea în viață, și
tot felul de bazaconii umaniste care, vai,
cum mă pliticesc de moarte. Parcă vād cum
se opoșeau în casa mea cu pijămăluța, cu
periuța de dinți, cu amintirea respectuoasă a
soțului virtuos și cu dorința aprigă de a mă
reda societății... Sfînte Sisoie, mare plitci-
seală...

*
Una din dramele mele venea și din faptul
bizar că ticăloșia mea trecea neobservată...
Ticăloșia poate trece neabgată în seamă în
aceeași măsură ca și nobletea, din punctul
de vedere al recunoașterii publice are o soar-
ță asemănătoare. Ticăloșia, asta e caracte-
ristica ei, devine pînă la urmă un capital
sufletesc pe care vrei să-l vinzi și e destul
de neplăcut să vezi că ea nu e înregistrată ca
atare. Eu vroiam să devin o marfă — asta
era felul meu suprem. Voiam să mă vind și
nimeni nu vroia să mă cumpere — de-mi
venea să strig în gura mare : domnilor, sînt
de vinzare... Odată — mi-a fost cumpărată
„lăcerea” într-o poveste destul de încurcată,
doamnă ce fericit am fost... Mă bucuram ca
un copil ! În sfîrșit, am fost și eu cumpărat.
M-am comportat mai mult decît onorabil
n-am suflat o vorbă, dar individual care mi-a
promis afacerea — un inginer din Constanța,
după părerea mea mai mult nebun decît
ticălos, — n-a avut încredere în mine, mereu
mă suspecta de-o onestitate prost de-
ghizată... Am fost foarte îndurerat. Cum să-l
convingi pe cineva că ești ticălos pînă-n mă-
duva oaselor ? Tu, Marcel, nu ești o canalie...
Ești un impostor... Ce poți să-i spui ? Tică-
loșia se demonstrează în anumite cazuri, chiar
mai greu decît onestitatea.

*
Trăiam după toate astea — și sentimentul
unei violente nedreptăți. Căci — în orice
stare am fi, ori cît de jalnică, sîntem cople-

Picturi de AUREL NEDEL

mea, mi se părea ceva de prost gust ; Dum-
nezeu cu mila... Eu credeam, și mai cred și
acum, fără să fiu în întregime convins, că
ticăloșia e tot una cu sinceritatea, că numai
ipocrizii pot fi oameni de treabă... Și eu nu
mai ipocrizii nu vroiam să fiu... Pînă una-alta,
sinceritatea era singura răsplătită a ticăloșiei
mele. Hai, îmi spuneam eu, fii așa cum ești —
ce-o fi, o fi... Numai comportîndu-te așa cum
ești de fapt te poți cunoaște pe tine... Și, obsedat
de cunoașterea de sine, mă țineam numai de
potlogării... Chiar dacă așuceam nenorociri
în jurul meu, eu eram încîntat că mă cunosc
pe mine însumi... Cunoașterea de sine e o în-
deletnicie metafizică serioasă, dar poate
merge brăt la brăt cu escrocheria. Și cunoaș-
terea de sine îmi demonstra că sînt capabil
de orice, și, asta, mă situa deasupra celorlalți
oameni... Îi eram recunoșcător acelei binecu-
vîntate cunoașteri de sine care mă ajuta — ca
un complice devotat să-mi fac toate meun-
drele... Să-l țină Dumnezeu sănătos pe ala care
a născocit cunoașterea de sine. Cunoașterea de
sine se transformase într-un duhovnic care
mă lerta de toate păcatele.

Dar, de la început am observat că ticăloșia
mea părea multora suspectă, nu inspira în-
credere. Ticăloșie perfectă nu există, cum nu
există nimic perfect pe lume. Asta m-a dur-
rut. E destul de timpit să fii convins de ti-
căloșia ta și să vezi că ceilalți nu cred în
ea, o găsește artificială. Era ceva strident în
felul în care trăgeam cu oamenii pe sfoarță ?
Era ceva nefiresc în nemernicia mea ?...
Nu-mi dădeam seama, asta numai Dumne-
zeu poate s-o știe. Eu mă simțeam capabil
de orice — și această neîncredere a unor
oameni, mă jigneau. Eu detestam din tot sul-
tul remușcările, îndoilele, crizele de conștiin-
ță... Dacă o femeie vroia să nu mă mai culc cu
ea era suficient să aibe o criză de conștiință ;
mi se părea o stupiditate să te mai atingi
de o asemenea ființă. Oamenii cu crize de
conștiință te pot da imediat pe mina miliției.

Cu toate astea eu n-aveam însă falma unui
nemernic, ci — asta era culmea, a unui om
sensibil, și, încă a unuia care caută adevărul.
Ca să vezi pînă unde poate să meargă ne-
voia oamenilor de minciună... Niciodată nu
mi-a trecut prin cap să-l caut pe Dumnezeu
mi se părea mai firesc să mă caut pe Dumne-
zeu pe mine... Și unde să-l caut ? Și, de ce
să-l caut ? Și, de ce ar fi veșnicia ceva mai
acătări decît vremelnicia ? Dacă veșnicia e
o noțiune — iar vremelnicia o altă noțiune —
n-ai cum să faci alegerea — și la drept vor-
bind — mi era indiferent dacă sînt de ori-
gină divină sau mă trag din maimuță. Ere-
ditatea mea animalică nu mă sfîșieră
cîtuși de puțin, asta era situația. Preocupări

om printr-un telefon la ora unsprezece noap-
tea, nu eram în stare să fac o glumă
proastă... Dar, pe același om pe care n-aș fi
avut curajul să-l deranjez la unsprezece
noaptea, aș fi avut curajul să-l dau cu ceva
în cap și să-l omor chiar la o oră mai în-
tîrziată. Mi se părea mai comod să ucizi un
om, mi-era mai ușor să-l dau cu ceva în
cap decît să-l deranjez cu un telefon la
douăsprezece noaptea ca să-l întreb nu știu
ce fleacuri ! Sau să fac o apreciere estetică
lipsită de acoperire. Și ei n-aveau toate acestea
sensibilitate... Să nu-ți vină să te spînzuri ?

*
Apoi, ei credeau că am crize sufletești...
Că mă zbuucium... Că sufăr... Că sînt mult
tîmuit de mine... Credeau că după fiecare

ALEXANDRU LUNGU

Ningînd prelung

Părul tău gemînd de oboseală
își părăsește spaimea prin oglinzi
o umbră umblă lîncedă și goală
prin apa-n care ai vrea să te cuprinzi

Dar fugii tale apa-i doar un fum
încrămînt din timpul ars de mult
și dincolo de el nu-i nici un drum
la viața tristă a scrumului ocult

Tăcerea-nceunșată mi-o deschizi
făcînd din ea să ningă un trecut
ce-l am crezut în vînturile omni
pierdut de veci de-un samn necunoscut

Și eu rămîn așa prelung ningînd
și părul tău se-aprînde parcă
de viscolul din margine de gînd
cu care iarăși ceasul stîns ne-ncearcă.

Declin

Fantome de pîuni perlit revin
să-ți coloreze somnul cu structuri
de flori insăpămintate și suspin
cure preschimbă într-un roz venin
sadaorea îngerilor puri

Poale se-ntorc ucisele oăduri
călătorendu-ți orb prin cristalini
și-aceste păsări înșelînd auguri

în carne ca pe-un plumb le-nhuri
sub cerul jos de turbare destin

Din piept cu adieri tenace-ți vin
strălucimînd conturul ale taler guri
lumini strivite umbre moi de crin
și eu respir sorbind acest declin
ce nu mai poți din singe să mi-l turi.

Semme

Știusem viitorul pe de rost
gemînd în uterul de vis
alcătuit din cele ce-au fost
ucise într-un timp promis

Erau haruvii păsărești
pe care-i țin în calvie
și-aceste nopți de București
curgîndu-și fața pămîntie

Și diavolii cu ochiul blind
ce pe la glesme mi se-alintă
de pe atunci erau un gînd
făcut anume să mă mintă

Chiar și somnul de testoașă
uscalt cu anii în hîrșie
și carapacea lui frumoasă
mă amăgeau cu ce-o să fie

Ghicisem semnele din toate
dar că uitaseam cucuvaria
ce mă privește și din timp mă scoate
și-mi umple cu neant oadaia.

ști de obsesia justiției și echității. De ce alți ticăloși o duc bine și eu nu? Eu nu sint la fel de jolic! Imi cercetam sufletul și nu găseam nimic să-mi reproșez... Ticălosul simte într-un mod foarte acut nedreptatea — el așteaptă ca fiecare porcărie pe care o comite să-i fie imediat răsplătită... Să duci o viață de coșmar, o existență de pasăre de noapte și să n-ai nici bani de buzunar — asta chiar că e de risul lumii. Ticălosul n-are voie să fie bolnav sau prost îmbrăcat... Ticălosul trebuie să se scoale devreme, să fie punctual... Ce ridicol devine un ticălos când se îmbolnăvește de un simplu guturai... Cu toate acestea observăm că alții — mai puțin ticăloși decât mine, chiar cu oarecare diră de onestitate, o dădeau mai bine... Asta mă făcea să gem de furie... Desoperam în fiecare canal un adversar, un concurent primejios, aproape că mă bucuram când întâlneam un om de treabă... Că lăzuem oamenii pe calea virtuții — vroiam ca întinerul să rămână, domeniul meu...

— Sper că nu simțiți nevoia să vă comunicați impresiile...
— Nu doamnă.
— Nu suport bărbații care după ce fac amor se simt obligați să-și demonstreze și calitățile intelectuale... Nu este nevoie.
— Înțeleg, doamnă...
Mi-era teamă ca nu cumva femeia să se răzîndească — recunosc că voluptatea ei adunată de multă vreme — ca și banii la ciorap — mă cam scootea din sărite... Dacă n-am să fiu cumpărat acum, n-am să mai fiu cumpărat niciodată... În imaginația mea — un cumpărat, mai ales un cumpărat de ființe omenești — trebuie să fie un suflet generos... Înțeleg să te tocmesti când îți cumperi o geantă, dar nu când îți cumperi un amant pentru o vacanță la Voroneț. Eram hotărât să fiu un obiect perfect: la un preț rezonabil m-as fi vîndut băbăției ălcia cu amintiri cu tot... Eram hotărât să-îndeplinesc doamnei toate capriciile, pe semne, făceam parte din tagma ticăloșilor romantici,

unui impostor

Le țipam în ureche, „Lăsați-mă pe mine să deced. Voi să nu decădeți!”

Dar erau — de ce să n-o recunosc? — și zile în care în sufletul meu se născuse speranța. Ce speranță morbidă! Speranță că ești un ticălos autentic... Ieri de pildă, m-am simțit un obiect — a fost minunat... N-ai observat ce bine se simt oamenii — mai ales femeile când sint confundate cu obiectele? O asemenea regretabilă confuzie face întotdeauna plăcere. Eu de multă vreme vroiam să mă transform într-un obiect — o pereche de pantofi, un frigider sau o halină de piele... Eu să fiu un obiect, și-o ființă omească — minunea naturii — să deosească să mă cumpere...

Pe semne n-ați trăit niciodată sentimentul tainic de a fi o marfă, bucuria de a avea un preț, mîndria de a vedea cum o ființă dorește să intre în posesia ta, să te stăpînească... Cum înțeleg psihologia femeilor; plăcerea de a te lăsa stăpînit și dominat e mult mai mare decât aceea de a stăpîni. Mie mi-a plăcut întotdeauna să execut poruncile altora — nu să dau eu ordine — doar umilinta îmi măgulește amorul propriu. Când orgoliul atinge culmea nebuniei, numai umilinta o mai poate ajunge din urmă.

A venit o doamnă la mine — nu știu cine a trimis-o, nici n-are asta importanță — poate să fi fost o femeie la mijloc, doamnă plecă în concediu la mare sau în Moldova, „la mînăstiri” — nu știu precis, și căuta un bărbat care s-o însoțească... Era o doamnă distinsă, de vreo patruzeci și cinci de ani, dacă nu și mai mult — funcționară pe undeva, avea un aer de cunoscutoare, de parcă toată viața cumpărase bărbați cu bani gheață...

Mă privea ca pe un obiect și asta m-a fascinat de la bun început cred că n-aș putea să mă îndrăgostesc decât de o femeie care vrea să mă cumpere... Dar avea și o anumite pedanterie în felul care mă privea, un amestec bizar de refulare sexuală și spirit de economie, vroia să spună că pentru banii ei cinstiți muncii dorește cum e și firesc, ceva bun și trainic. Acel „cum e și firesc” — mă deranja puțin.

Ridică-te în sus, bălețică... mi-a poruncit doamna și tonul ei arogant nu mi-a plăcut. Mă examină cu atenție, cu grija omului care se hotărăște greu să scoată banul din buzunar. Avea ceva aspru, de țărăn care plecase la oraș să-și cumpere cele necesare. A muncit cinstit, vrea o vacanță plăcută...

A, cit de mult îmi plăcea să stau nemișcat ca un obiect; era pentru prima oară când o femeie ținea să-mi cumpere farmecele într-un mod atât de lipsit de echivoc... Înșfîșit, am să fiu și eu cumpărat... Dumnezeu! Doamne, înșfîșit, am să fiu și eu pește... înșfîșit.

Vă place marea, nu-i așa? hotărî doamna să zîmbească, convinsă că această băgălețenie o va ajuta să mai scadă din preț... Cred că bronzat arăți mai bine...

Cînd era vorba de farmecele mele fizice îmi vorbea familiar, cînd subiectul aluneca spre „condițiile de anajare” nu mă scootea din „dumneavoastră”. Eși aprinsese o țigară, semna că discuțiile vor intra într-o fază mai avansată. Vroia să știe dacă sint cu adevărat un obiect, și dacă nu cumva am alte ambiții.

MIHAI VELCESCU

A doua viață a balenei

Ieri a murit, obraznic o balenă. Imensă incedență strîvind bătrînul țîrm. Am apucat o clipă s-o recunosc-nainte Să-și estompeze untul negrii în mioză noaptea.

Era balena mitică, așa cred Purta-ntr-un ochi urcare răsturnată Cu capu-n jos, parcă din înălțime Tot mai cădea alene în mare lona. Să mingii osinza revărsată ce vibra Luind gust dulceag de somn și de măsose M-am ridicat cu ea spre nori pe unde Vina prin celi o clipă în continuare În gura ei uriasă de aburi destrămați Cădeau cantururi de călji de mare Catarge sfărîmate, sticle-n care Un strigăt se lovea de gri balboane Căscăde de copaci veneau la rînd Cu portocale un jurnal, și șepci slinoase. Și fărîm lui știut și plaja Și muntele planau pe ocean aveau Ambiația desartă să sărute grozava gură a balenei rîmă. Și prea tîrziu eu singur am rămas... Imi starăm deci și masa mea de lucru În dinții ei, și-o las să cadă în hăuri, Mi-azviril o sapă apoi, o floare uscată Dintr-un caiet de școală, pantofii mei cei noi, la care

Și-apoi mi-am luat iubita lingă mine Să vadă saltul meu superb în fum! În sărit cobrină-mă-n spirale, Un straniu dans ca R, ca S, ca T Să-mi poarte în ochi urcare-răsturnată Cu capu-n jos, parcă din înălțime. Mai cade încă alene-n mare lona...

aveam nostalgia și respectul tranzacțiilor cinstite.

Aveam impresia că în slugărnicia mea atît de absolută, atît de curată — aproape copilăroasă doamna cumpărătoare deslușise o nuanță de ironie care o supărase... Dar ca răspuns la ironia mea, hoșca bătrîna îmi pipăi mușchii cu mai multă atenție.

— Ești trecut de 30 de ani, nu-i așa? Era lîmpede că n-am să fiu cumpărat... De cite ori o afacere se dovedea imposibilă, mi se făcea silă de tot... Mi se făcea silă mai ales de nemernicia mea — care, în ciuda clarității ei — n-avea căutare. Ingrozitor sentiment!

După ce doamna — găsind un pretext oarecare a plecat fără să-mi lase nici un avans bănesc și nici o speranță, m-am simțit cu adevărat un obiect jalnic, aruncat într-un magazin de solduri, care, oricît de convenabil ar fi, oricît de ieftin ar fi, n-o să-î cumpere nimeni, niciodată... De la fereastra apartamentului meu priveam spre strada, admiram apusul soarelui și trăiam durerile de a nu putea fi cumpărat...

Sint zile îngrozitoare; stau zile întregi în casă și nimeni nu vrea să-mi cumpere întineric. Ticăloșia nefolosită se adună și-ți apasă sufletul... Sint dispus să fac orice, degeaba. Nu înspîr încercare... Peste cîteva zile — altă dezamăgire. Cineva care vroia să mă bage într-o combinație a dat buzna peste mine, și, așa, fără să se dezbrace, cu pardeziul pe el mi-a retras increderea. Cit de mult te pot enerva uncori amănuntele... Măcar să-și fi agățat pardesiul în cuier...

Nu. Venise numai așa, într-o doară. I-am propus să bem o cafea, a refuzat... Era lîmpede de ce se arătă atît de grăbit. Vroia să caute un ticălos adevărat, nu un pîrlit de impostor ca mine... Mă năpădise o furie și o gelozie stupidă, animalică... Prostule! Nu te pricepi la oameni — îmi venea să-î strig în față. Ticălos mai mare ca mine nu există în lumea întreagă. Dar — cum să-î convingi? Nu e suficient să fii ticălos — trebuie ca ticăloșia ta să se transmită celorlalți!...

Speram ca pînă la urmă o să-mi cumpere măcar tăcerea... Tot ar fi fost ceva. Nicl prin cap nu i-a trecut... Era convins că n-am să-î șantajez... Ideea cu șantajul mi-a venit tîrziu, după ce individul plecase... Toate ideile tenebroase îmi vin tîrziu, în cap, cînd nu mai pot fi puse în practică... Nimeni nu vrea să mă cumpere... De ce? — nu știu. Trebuie să mă desemnez cu ideea asta...

Eu știu ce să mai cred? Poate că eram un ticălos care nu-mi duceam treaba pînă la capăt... Deși o porneam cu cele mai bune intenții... Eram ferm hotărît să intru în combinațiile cele mai tenebroase — dar dacă se întimpla să fie o vreme frumoasă, cu soare uitam de ticăloșia mea și mă plimbam pe stradă... Cînd îmi aduceam aminte de caracterul meu odios, era prea tîrziu... O, Doamne, cite afaceri n-am ratat din pricina unor zile cu soare și miros de tel... A doua zi mă infuriam și-mi propuneam să iau totu de la capăt... N-aveam însă metodă — uitam de la mină pînă la gură... Mă duceam la cite un individ cu cele mai criminale intenții, dar mă luam cu vorba, și deabia la plecare îmi aduceam aminte că omul cu care băusem și pâlăvrăgilesem era dușmanul meu de moarte... Dar iarăși era prea tîrziu...

...Și atunci — veneau niște zile îngrozitoare, cenușii și penibile — aveam senzația că rămîn singur cu ticăloșia mea ca o fată bătrîna cărui nimeni nu-î rîvnescă fectoria... E groznic să fii ticălos și să vezi cum nimeni n-are nevoie de ticăloșia ta... Eram pe semne un individ lipsit de simț practic... Și atunci s-a născut în mine îndoiala... Dacă nu sint cu adevărat ticălos? Dacă numai am vrut să fiu nemernic fără să reușesc însă?

Dacă și ticăloșia — Dumnezeu s-o lerte — este o închipuire a vanității noastre?... Dacă și întinericul nostru e o biată iluzie cu care ne hrănim anosta noastră existență? Dacă nu sint porc?... Speranța mea era că sînt un porc, și-a venit apoi o vreme cînd mi-am dat seama că-mi lipsește — știu eu ce? — vocația, sau măcar consecvența... Dacă nu ești porc nu ai sentimentul că devii — în compensație — un inger. Nu cred că lumina e absența întinericului. Poate tocmai ticăloșia mea nemărginită mă silea să nu merg pînă la capăt — ceea ce mă oprea din acțiune nu era poate o scilpire de conștiință — ci cu totul altceva...

Și așa vrea să mă sinucid din ură, din ură fată de toți salvatorii mei, fată de oameni, și mai ales din ură fată de cei care m-au iubit ca să le demonstrez că totuși sint capabil de ceva. Dacă n-am fost un arhitect strălucit, măcar să rămîn în memoria oamenilor ca un porc tragic... Dacă nu mă cumpără nimeni, mă sinucid...

Pictură de AUREL NEDEL

COSTACHE OLĂREANU

Războiul se terminase și, între două plozi, pe șoseaua desfundată, la marginea acelei păduri pe care n-am s-o uit niciodată, m-a ajuns din urmă un fel de camion.
— Nu mai plouă! S-a inseninat, îi spusese șoferului.
— Urcă în spate!
În camion se mai afla o victorie. Legată cu frîngii groase de picioare, mergea într-o direcție pe care, ca și mine, o ignora. O noapte mare, strălucită de stele și de fum, umfla biata creatură pînă la proporții de golem. Coarnele împungeau vîzduhul asemenea degetelor cînt arată cerul și orizontul, pînă de case răzîrșite, mici și albe printre crengi, abia se bănuia.
A doua zi, pe la amiază, rătăcit în cîrează, o priveam cum rumegă torburii pe care cu le știam dispărute de mult, înăci din vîră trecută, cînd nu fusese secetă, așa cum bătrînil își aduc amintirile și le molfaie între făcu subitlate. O căruță trecea repede strălucind nori gheboși de praț, și vacile se vedeau atunci ca o vacă mai mare, desenată frumos și decupată în mi de bucățele. Îmi dădam seama că e o vacă ne-

PAUL TUTUNGIU

Vai, șarpele

Vai, șarpele ce m-a strigat În noaptea albă de rosalii Pleca ghețarul cu doi urși Înleacuța de disperare Și-n cercul astrului murea Singura rază visătoare

Eu învina mi-am aruncat Din flumii negru de cocori Cel mai bătrîn muta în unghi Singurătatea grea o lumii Arare spavîl în duel De-un cavaler necunoscut

Suna un plop a destrămare Și am murit pe-un sin de lut Femeia sefului de gară În bronș sunindu-și trupul gol Imbrățișa un tren de seară

Nocturnă cu muzici

Cînd lumegă în spirale duhuri În trupuri pline de somn Un singur șarpe săpîn Hipnotizează aștri Pînă rămîne cerul orb

Încolțește lumina în oasele Cîntînd la timpuri subterane Și ne trezim amețiti de clopote Abia rostite în limba cetății Stînsse demult

Thanatica

Visîndu-se îneri elefanții În grupul plin de secunde Imposabil de colți de lei Spre țara unde numai fîldeșii Înfipti în muzica eternă Sug rugăciuni

Mugind ei întristeză pădurile Izvoarele în care-au respirat Magia singelui

Eu voi muri întotdeauna singur Poeții nu au un cîmîtir comun La ostre voi călători inserat Spre lacrimă

Vestid trupul meu alături Huma pînîntilor ostelînd Zadarnic întorcerea mea zadarnic Peste comorile pîlîind în noapte Amețitele dealuri.

ION NICOLESCU

Ironice

Întotdeauna-mi stă deasupra și se au-n Capul Meu capul meu e o pictură după un model lacheu

o voi zei păpuși de bile și voi regi voi regimente de fantome împăiate cu păioase opulente

voi cadavre de cerneală geniul toc din genul cot de pospai o să vă spele și pe tobă și pe bot

veți cădea cu toți în mine în abis în jeg frumos și-o să-mi dau cu umilînță peiele de sos la scos

sau nu mai fiți de mari mă aștețe lăutari vă va vinde balalaica Pena ce mahalagioaica

vine iulie liana rod rivalii pre Nirvana mieii vor cădea o stea la tot chelul pișcher

își va rupe limba-n gură să vorbească orice murd că la prețurile pieții se va da și roata vieții

mă va fi o nebulie piine și melancolie iar de va cădea o stea veți muri și veți vedea

sau și dacă-aș fi inoxidabil ce-ar zice contabilel mi-ar da contesa lui în schimb să ne plimbăm pe-un fir cu plumb

să amețim să amețim pe fîntele din fîntirim

De natura rerum

esențială sau o vacă minus infinitul, o vacă erodată, scufundată, albăstră, o vacă-nevacă, totuși pentru mine era suficientă și imaginea aceea, ca și a avionului de hirtie lăsdind pentru o clipă o umbră fundamenteală.
Un bot țesea dintre nori și mugea la mine împletindu-mă.
Privind-o puteai afla și cit e ora, și cit e vesnicia, sau numai kilometraju unui fluierat, ce ne despărte și ce ne apropie de soră, de frate, unde se termină ironia și unde începe munca, dacă povestea este bună sau dacă poezia n-are glod, cu ce să cîntărești sinceritatea (cu litri de lapte, firește), dacă o să fie soare sau o să fie urit, dacă iubești timbrul pădurii, al pășilor, al vîntului, dacă ești bine hrănit, dacă dormi bine, dacă știi să faci dragoste și case, să așterni culcuș pentru căței, sau să lovești în prostie, să desu-rubezi pe ignorant, să urăști ce trebuie să urăști și să umili cu capul în nori și cu picioarele pe pămînt, să visezi dar să-ți și bălărești palmele cu minerul hirtelului și să fii,

și fluturii albi și fluturii mov și tată cui îi este lov

o nu mă mai omor cu firea de-î cămătar să ia cămătar de-aș adormi în adormirea a Maicii Domnului odată

GEORGE COSTIN

Masca

De unde știi că vine cel de-a parit la drum? De unde știi că nu e cel de-a soait cum? Că mina lui e steapă și ghiară cînd se-ninde, că ochiul e de sticlă atunci cînd te cuprinde, că vorba e de gheață, sărutul promoroacă și inima uscată ca lemnul dela toacă iar risul lui ca risul ce te pîndește-n pom, totul acuns sub mască? De unde știi că-i om?

Povața

Degeaba-cauți în lacrimă culoarea plînsului de prună sau cîntecul în ochii ce încep să vadă și te trudești să prîzi lumina din prima vîrbă învîțată, de ce nu încerci să treci în „mine” cu brațul leagăn, sinul piine și trupul scut.

Atunci doar vei găsi culoarea cîntecul, lumina, delna-ncăput.

Din literatura studenților

Tinărul frumos de la fereastră

Nu e prea bine să stai la geam, oamenii de pe stradă sint aproape provocator de sănătoși și de întregi, știu că indiferența lor îți face bine, dar nu uita, totul e o înșelătorie, ei nu văd decît un tinăr frumos la o fereastră.

Sînd pe scaunul acesta ajuși exact cu bustul în lumină, afară e soare și sint mulți oameni pe stradă mișcîndu-se cu ajutorul picioarelor, sănătoase, întregi, indiferenți lor îți face bine, dar nu uita, totul e o înșelătorie, ei nu văd decît un tinăr frumos la o fereastră.

Privindu-te din afară așa putea să jur că ești un om fericit (sau la fel ca ceilalți) și întreg, unul din tinerii aceia frumoși și întregi care sfîdează pe oricine mai puțin frumos și întreg și, în general, pe oricine indiferent de condiția lui.

Crezi poate că te condamnă; nu e așa, clipetele acestea aparțin inconștientelor tale, știi foarte bine că această experiență este un fals, cunoști rezultatul, totul e o amăgire, importă mai puțin că-î amăgești pe oamenii aceștia întregi și în-diferenți naștînd prin lumină, numai tu vei fi cel care va suporta consecințele. Așa că nu înțeleg de ce mai încerci, e o încercare zadarnică, nici sfîdarea nu e, nu te amăgi, nu e sfîdare, e un fals, oamenii aceștia nu văd decît un tinăr frumos la o fereastră.

Acum ești aproape o păpușă, închipuște-ți că ești o păpușă, ei nu-ți văd decît bustul, ești ghiar o păpușă frumoasă, dar orice fel de păpușă ai fi tu-ți aminte că nu ai picioare, păpușile nu au picioare, nici o păpușă nu are picioare, e o realitate și o convenție necesară în teatru de păpuși.

Vecinii se duc sau vin de la lucru, te salută, de ce răspunzi crispat?, nu are rost să te prefaci, ești știu cum ești, ei cunosc ce se ascunde în spatele ferestrei dar acceptă acest fals; este și pentru ei un lucru mai plăcut decît adevărata înfățișare, ei vor fi (ca toată lumea) întotdeauna. Te simți bine, vecinii au trecut, ceilalți oameni, necunoscuții, te cred probabil unul de-ai lor, știi că asta îți face plăcere, poți să savorezi aceste clipe, îmi pare rău de tine, crede-mă, și de data asta tu vei fi înșelatul chiar dacă oamenii văd numai un tinăr frumos la o fereastră.

O vezi pe domnișoara aceea? Ce caută pe aici? E frumoasă, ai mai văzut-o? Nu, n-ai mai văzut-o, dar e frumoasă, e momentul să-ți savorezi aceste clipe ale experienței.

Da aici locuiește într-adevăr persoana pe care o căutai, stă la etajul V, urcă pe scară liftul e stricat (așa e la modă), dacă n-ați mai fost niciodată utaliți-vă în cartea de imobil, se găsesc la portier, portarul e...
Poțim?... O, nu... nu, nu mă deranjați... aproape de loc, de loc... cum să nu, îmi face o mare plăcere să vă servesc... etajul cinci, imediat...

Ai dispărut brusc de la fereastră, crezi că ceea ce faci are vreun rost?... etajul cinci, aici e partenerul, etajul cinci e cu cinci etaje mai sus, asta nu e nici măcar o clipă de nebunie (sau poate că e, într-adevăr o clipă de nebunie). Mai bine ar fi să-î ceri scuze de-rei dar cum să-î ceri scuze, ce să-î explici, cum să-î explici?... o păpușă exact ca la teatrul de păpuși... o convenție necesară... necesară... de ce necesară?

Cîrjele asta sint un lucru bun, cine le-a făcut le-a făcut cu dragă inimă, acestea sint scări, etaje, aici e etajul intii, etajul intii are 26 de trepte, 26 de trepte ori cinci fac 130 de trepte, 130 de trepte împărțite la cinci fac 26 de trepte la fiecare etaj...

O treaptă este construită în unghi drept, din

MIHAI TATULICI

și fluturii albi și fluturii mov și tată cui îi este lov

beton, e rece, o simți cu genunchiul? mozaicul reprezintă niște fluturi, fluturii au aripi de diferite culori, asta contează mai puțin, esențiale pentru fluturi, sint aripile, fiecare flutur are două aripi, sint și fluturii cu patru aripi, aceștia sint fluturii cei mai fericii, ei pot zbura și cu două aripi, dar fluturii cu două aripi nu mai pot zbura dacă nu au acele două aripi, necesare... e mai mult decît o convenție între fluturii să ai două aripi...

Acesta este etajul doi, treptele construite tot în unghi drept, aceștia fluturii, este un etaj i-mens, poate crezi că e o înșelătorie și că treptele sint mai multe aici...

Nu, sint tot 26 de trepte, tu ai vrut-o dar, treptele sint distribuite egal la fiecare etaj, aceea e etajul II, poți să și gîrbi, poți să și asuzi, afară așteaptă o domnișoară frumoasă, această domnișoară la ea acasă zburdă pe scări, aici ar fi urcat în maximum trei minute, lejer...

Afară e soare, blocul acesta are cinci etaje, există chiar posibilitatea ca etajul V să fie de fapt al XX-lea, nu, nu e adevărat, etajul V rămîne etajul V, ai obosit, nu?

Acesta este etajul III, după un timp oarecare urmează etajul IV, de tine depinde succesiunea lor în timp, jos așteaptă o domnișoară frumoasă, nerăbdătoare, ea a văzut la fereastră numai un tinăr frumos, doocamdată e totuși etajul III, numai etajul III...

Nu ți se pare că ești hătîit?, cred că simți asta, crezi că-ți folosește la ceva să te ambiționezi?, nu te întreb dacă vei fi fericit acelu, la etajul V, dar nu te întreb ce rost au avut toate acestea?, jos te vei întîlni cu domnișoara aceea nerăbdătoare...

Sint sigur că dacă blocul acesta ar fi avut 20 de etaje și tu ai fi fost același (înțelegi, același) tot ai fi urcat, e o ironie la mijloc; trebuie să mă ascuți, fiecare ne iubim propria ființă, din cap pînă în picioare, dar nu momente cînd trebuie să ne luăm rămas bun, măcar pentru o parte din noi, de obicei se spune că în asemenea situații oamenii se împacă cu gîndul.

Tu trebuie să te împaci cu gîndul, vezi, acesta e etajul IV, are tot 26 de trepte, pe fiecare treaptă s-ar putea să fie cam 20 de fluturi, asta face 40 de aripi, sau 80, nu contează decît cele 40 de aripi, e ca la fiecare flutur...

Acesta e etajul V, ești obosit, e ca un fel de naștere, urmează totdeauna citeva clipe de bucurie, bucuria de a fi ajuns la un capăt. La așa aceasta trebuie să bați, va leși o femeie în vîrstă care să se sperie vîzîndu-te așa, chirul pe mozaic, spune-i că jos o așteaptă un tinăr frumos, doocamdată e domnișoara...

Îți este poate rușine de femeia asta care se întrebă de ce ai urcat pînă aici, să nu-ți fie, e prea tîrziu, s-a consumat totul în tine.

Coboară acum cele 130 de trepte cu fluturii de mozaic, poate o să vezi, de la fereastră în care bustul tău era luminat de soare, două femei în stradă, una bătrîna, alta tînără și nerăbdătoare, vorbind despre un tinăr frumos. Poți să-ți închipui că fata aceea o să-și cuprîndă obrazii în palme și o să fugă, poți să nu-ți închipui că va fi așa, toate acestea au mai puțină importanță, pînă jos te mai așteaptă o sută de trepte, acesta este etajul IV, pînă jos scara se incolcătește ca un gînd rău, chinuitor de încet și se sfîrșește departe, în stradă, ca o remușcare.

(Proză premiată la colocviul de literatură studențescă)

ARTE

ARTE

Actorii rid și pling în locul nostru

„Simțul comun — spune Tudor Vianu în carticica „Arta actorului” — trăiește în doborârea, atunci când sosește că arta actorului se reduce la mișcare transpuneră concretă a creației estetice ideale. Aceasta părere se manifestă ori de câte ori se făgăduiește actorului rîsul de artist creator, rezervându-i-se acela de interpret”. Și mai de mult, după ce demonstrează în ce constă iluzia, autorul „Esteticii” conchide că „Arta actorului, departe de a fi o copie a operei literare, este mai degrabă prelungirea și culminarea ei. În realizarea acestui rol, actorul simte că relația sa cu textul nu este a unui simplu slujitor, dar aceea a unui artist original care întrebuițează textul ca un material în vederea scopurilor sale

TEATRU

proprii: crearea unei vieți intense și expresive”. De altfel nu e nevoie de prea multe citate pentru a dovedi autonomia jocului și stîmă pe care trebuie să-o avem față de munca jocului. Avem nevoie de actori buni, cum avem nevoie de piese bune. Dar chiar dacă n-ar exista nicio piesă, trebuie actori excelenți pentru repertoriul clasic. „Toti vor să joace Hamlet” sună un vers al lui Sandberg, mi se pare. La noi teatrul hamleticizează aproximativ: „Ce-o fi o fi”. Actorii au și nu numai de la o vreme încoace, o mare responsabilitate să rid și să plîngă în locul nostru. Divizionul muncii cere ca actorul să ridă cînd ține bine și să-și smulgă părul cînd îi vine să-și dai cu pumnii în cap.

Depozitarii de atitudine, știind că de-a gîs unii suspin adevărat pe care tu îl porți pe limbă, dar (pe teama să-ți formulezi, un actor mare face cîntec în epoci. Regele Soare avea cei mai buni actori din lume, și de aceea pe vremea lui tragedia și comedia s-au infundat ca niște cozi de curcan. Numai ce se fluiera odată, și tragedia își infundă ozi, iar comediile începeau să bolborosească de te prăpădeai de ris — ca însuși unul dintre autori, prăpădit rîzindu-se, să trece în exemplu. Am urmărit cu emoție, în ultimii ani, evoluția spectaculoasă a lui Virgil Ogășanu: față un actor fermecător care știe să treacă elastic și în poante de balerină de la ris la plîns, și mai ales de la ris la plîns. Pentru că mi se pare că deși exersează de predilecție în roluri vesele, adevărații

măsură și-o poate da în tragi-comedii sau tragedii pur și simplu. Jucînd mai tot timpul în semitonuri, preferînd nuanțele amănunțite la nesfîrșit, urmărește o idee ca un tipicar, întorcînd-o pe toate fețele, cu efectele cele mai neașteptate. Măsoară fetei de-o mare expresivitate, intonația, gesturile — toate le prind într-o șurubărie fină de ceașornic japonez și tic-tacul replicilor stîrnete ochurile cele mai bizare. Cine nu l-a văzut interpretînd monologul revizorului din piesa lui Gogol (după părerea mea punctul cel mai înalt atins de tinărul artist) e greu să-și închipuie dăntăria de nuanțe în care înnoată și face valurile cele mai autentice. Și totuși se potrece cu simplitatea cea mai mare, cu un firesc care-ți ia pînă în înțeles. Într-un pic dintr-un personaj, îl învie ca pe Lazăr; devine Revizorul în carne și osne, devine Valerio cel plin de înțelepciune și spirit, devine victima perfectă a datoriei.

E adevărat că o undă de ironic, de melancolie învalăie totul. În generația de tineri interpreți s-au conturat deja câteva personalități. E normal ca alături de analiza pieselor, a vizuitorilor rezizorale, jocul și arta plină de dăruire a talentelor actoricești să intre în atenția criticii.

Marin SORESCU

P.S. La Casa Scriitorilor funcționează, pus de curînd pe roate de avion pentru decolări și aterizări spectaculoase, un renașcu de dramaturgie. Există fotoliu fix pe la Academia franceză, care stau, o drept, mai mult goale deocămintă (unii titulari păstrează o rezervă diplomatică) dar înstituționează și creație. Există scaunele, se vor ivi și dramaturgii. E bine că intră în o fâșas normal o activitate bogată dar inegală și risicioasă în toate vînturile iar organizatorii merită laude. Sînt foarte mulți cei care încearcă să scrie teatru.

Goethe scria se știe, în picioare, la un pupitr, Balzac, înainte de-a se așterne pe înnoștr hirtie, se îmbrăca într-un halat cusut cu fire de aur. La noi, ținuturile scriitorilor se descalță pentru a scrie într-un contact direct cu solul. Deci s-au creat fotoliile — se dau și pupitre? Se dau halate? Se dau sol? Se vor da de toate, se construiesc era să zic pe rușe, pentru că merge destul de bine, un înnoștr Teatru Național, numai talent să fie. Sper că acest centru va descuraja cu politeț tot ce e superficialitate și impoștură, cultivînd cu severitate dăruirea și vocația autentică.

Virgil Ogășanu

FILM

Se îngroașă gluma

Oboșiți de atîta introspecție și analiză, de atîta demitizare și descriere statică, o mulțime de cititori, de pe multe meridiane, dau, în ultima vreme, buzna la epica bogată, însetați de intimități, de alergături, ciocniri, desparțiri, înfruntări, sfidări, războaie etc. Story, vrem story strîgă cu toții.

În paralel, o asemenea deplasare are loc în lumea spectatorilor de cinematograful — spre bucuria celor care, de la bun început, au fost fideli filmelor cu imbulzeală epică. Tările care nu produceau westernuri au trecut la producția lor în serie, cu forțe proprii sau în coproducție.

Comedia cinematografică, încearcă o vreme de înclinare spre nuanțare și subțiere (se ajunsese la recordul hohotului de ris provocat de aluziile discrete ale unui Tati!) se îngroașă și ea — „se îngroașă gluma!”. O piesuțică bulevardieră a scuturat de ris teatrele Europene, iar-o pe ecran. Ne-am dus să vedem Bănuția, adaptarea pe peliculă a Pucelului în ureche.

E un film turnat cu cheltuieli de la 20-25 Centuri Fox, cu o echipă de actori celebri, dintre care marele Rex Harrison se detașează, ca un centaur cu o clasă de școlari mici în jur. Simți că producătorul nu se uită la bani, asupra ta sînt aruncate ceci de momeli. Reziști? Nici nu zîmbești? Așteaptă numai și vei ride pînă în pragul isteriei, pînă cînd vecinii de scaun vor fi obligați să-ți tragă palme și picioare în șezut (cum primesc și eroii pe ecran în chiar acele clipe) — ca să-ți revii.

Comedia — spune cineva, și dacă n-a făcut-o o spumă noi acum — e o stare de spirit provocată. Ți se poate întimpla, după o bună pregătire, să rîzi numai văzîndu-l pe omul cu hac, care a delectat asistența, cum ridică un deget. La fel în comedii groase, cu sfiorile — adevărate odgane de corăbii — trase la vedere. Cu deosebire amuzant procedea al qui-pro-quo-ului te solicită la ris. Ce minune! (de cînd lumea, de altfel), noi șim cine e culare iar cei de pe ecran habar n-au. Cu puțină atenție poți remarca de fiecare dată cum hoțotele sărui se declanșează cu puțin înainte ca eroii sărui să cadă într-o încurcătură sau a ta. Sudamericul acela plēsind de vitalitate și virilitate, care trage perfect cu pistolul (strîcînd așii de la cîrca seturi de cărți de joc) își închipuie prostetea de X e amantul soției sale, da' de unde. X este amantul alteia, care nici nu e amanta lui X, și de fapt, nici nu e amantul nimănui (sinurii culpabili sînt personaje secundare: un nepot și o cameristă, un doctor în vîrstă, de fapt totuși lumea apără morală, cu lacrimi — de ris — în ochi).

Dar să nu uităm calitatea peliculei, a imaginii, a partiturii muzicale și toate celelalte capitolare care s-ar cuveni remarca. Cu deosebire trebuie lăudată însă scuzirea de inteligență din ochii lui Rex Harrison, ce pare a spune: ne jucăm, e destul de plăcut, cam lent, cam demodat, dar merge, lumea se amuză, nu mai luată atîtea zelative, mai bine rîdeți, totul e regulă, avem noi grijă să nu deranjăm nici în privința moralității, toate acestea nu sînt decît niște jocuri, just so games!

Și de ce ne-am amuza? Fie și pe sărite.

O vizionare „de lucru” la Studioul de filme documentare „Al Sahia”, ne-a prilejuit o plăcută reînțînire cu un împătimit al cine-vereității: Al. Boiangiu.

Pelicula documentară, în genere, răspunde unei nevoi de ubiuitate a omului, ea îl poartă din Maramureș în Amazonia, de pe buza unui vulcan te miri unde, iar filmările cu aparatul mascat au farmecul unic al autenticității fără reproș. Atunci plăcerea spectatorului poate fi — dacă ni se îngăduie o frivolitate — asemuiată cu deliciile unei gospodine curioase cu ochiul pironit pe gaura cheii de la locuința unei vecine. Cum?, persoana aceea care se destăinuie altuia nici nu bănuiește că e privită și înregistrată: dar e admirabil! Rareori un actor va putea fi atât de expresiv în arta lui ca omul de pe stradă mișcîndu-se și vorbind fără să știe că e filmat.

În „Prietenii de vatră veche”, Al. Boiangiu (secondat de obișnuitul său colaborator, Mihai Stoian) reușește să ne spună mai multe lucruri despre Reșița și locuitorii ei decît întreaga promoție de gazetari și cinești.

Ilie CONSTANTIN

SPORT

Vom fi campioni mondiali!

Toată lumea știe ce a fost pe Stadionul „23 August” miercuri, la meciul cu Iugoslavia: un meci trist din categoria contractelor pe care le onorezi numai din pricina frumuseții de caracter, la care îți...

Ceea ce am vrea să-ți spunem tovarășului Niculescu (Angelo) acum, înaintea plecării în Mexic, e că rezultatul cel mai jalnic, mai detestabil, mai criticabil, cu care dumnealui s-ar putea întoarce de la Guadalajara nu ar putea fi decît înfrîngerea și ridicatul din umeri, în ideea că n-am putut, n-am putut, ce, o să-mi tăiați capul, sau o să luați măsuri administrative?

Nu, stimate tov. Angelo, și dragă tov. Niculescu (ca să mă exprim analitic, defalcit, omește) această eroare fundamentală pe care — dacă Mexicul v-o confirmă asta! — ai să-ți-o dumeala în sufletul unei echipe apărute în mod miraculos într-un fotbal mediocru ca al nostru (fotbal mediocru, cu excepții, recunosc, cu excepții de submediocritate). Eroarea aceasta se numește indiferență. Adică — „Jucăm meci nu cu nemulțumiri, ne hai franțuzii, ne hai copii de mîngi sîrbii, tot așa e!”

N-am fi avut noi în formație pe marii meci ai balonului, dar am avut vreo 7 suflători din 11 posibile, dintre care în fața Iugoslaviei doar două s-au mar arătat: Dinu și Nunweiler VI (—ar cuvenit un omagiu acestei familii de ogari superbi care colorează echipele românești de un deceniu și mai bine).

Dumitrache e lipsit. A toată în schimb Neagu. Acesta a făcut mai multe faulturi decît trătă apărarea noastră, în care Lupescu și Mocanu sînt prea des depășiiți. A trecut să vină Djajici ca să ne aducem aminte că Sătmărenu s-a născut doar cu un picior — dreptul. Se spune că importante

forțe sînt angajate în procurarea unui sting, cit de cit, pentru fondusul nostru dreapta. Adamașche — excelent.

La înaintare — Dobrin și Lucescu au jucat bine, dar prea lateral. Dumitrache este un mare jucător, un foarte mare jucător și e de așteptat de la el mult. Despre Dembrovski nu spunem nimic. Uite-așa!

Conform prezvițiunii noastre din numărul trecut, Răducanu a mers în mîini, pe parcursul pauzei. Cineva a făcut observația că genunchii i s-au înfrîngăseră de sudoare; gîndeau intens. Și acum vorbele de rămas bun — mergiți cu bine, fotbalisti români, 22 de oameni tineri, căcora atîția concetățeni rămași în țară le doresc sănătate și putere. Revista Lucașărul, prin cronicarul ei sportiv, — SUPLINITOR — se ridică din acest cor al încrederei politicoase și spune: Noi credem că vom fi campioni lumii ia fotbal!

Un zăngăn de luptă s-a auzit marți dinspre cronica sportivă a ziarului Munca: era Ion Băieșu care, în timp ce-și încheia cataramele geamantanului pentru Mexic, voia să o întorcă din condei (care fusese nu de mult o supă) cum că lui i-ar fi plăcut meciul de la Reims și că Suplitor este un criminal care tale nu numai arpline, ci și mustățile sensibilelor noștri jucători. Naționala de fotbal a României și-a găsit în Ion Băieșu, cu elvea momente înaintea marelui atac, pîrîntele: Ion Băieșu și ziarul său preferat Munca

SUPLINATOR

REX HARRISON (dreptu) în filmul „Bănuția”

PLASTICĂ

Vincent, eroul

„Pictorul zilelor care vor veni va fi un colorist cum n-a mai fost pînă acum”. Așa scria Vincent Van Gogh în scrisoarea nr. 482 către fratele său Theo. Astăzi noi n-am putea spune cine este acest colorist, n-am putea spune pentru că oricît am căuta el se va numi totdeauna Van Gogh.

Dar o banală figură de stil — cum poate părea — n-ar merita efortul dacă n-am fi astăzi că Vincent i-a învîtat pe toți ce este culoarea și mai ales cum este ea. În tabloul meu „Cufeneaua de noapte” mi-am dat silința să exprim gîndul că o cafenea este locul unde cineva poate să-și distrugă sănătatea, poate ajunge să-și iasă din minți, să săvîrșescă și crime. Cu alte cuvinte mi-am dat silința prin contraste de trandafiriu delicat și de roșu sîngeriu și de roșu închis, de verde blind Ludovic al XV-lea și de verde veronoz în contrast cu culorile de verde galben și de verde albastru aspru, totul într-o atmosferă de căldură nesuferită, de iud, de pucioasă palidă, să exprim, ca să zic așa, puterea întunecimilor diavolești ale unei circumsi ordinare” (nr. 534).

Acest paroxism al intensităților, această aschună, nedescifrată pînă la el putere a culorii, și de aici acest paroxism al trăirii artistice, doar „nubunul”, (religie superflua a elisecilor umanității anodine) posedat Vincent a cunoscut-o primul: „Sînt de părere că entuziasmul cumpănește uneori mai bine decît inși calcululorii care se cred deasupra oricărui entuziasm. Și că instinctul, inspirația, imboldul, conștiința sînt călăuze mai bune decît și le imaginează mulți. Ori ce-ar fi sint de acord că e preferabil să crăpi de pasiune, decît să crăpi de plictiseală” (nr. 408).

S-ar fi putut ca acest Van Gogh să fie uitat, s-ar fi putut, după măsura orgoliului menajanelor obișnuite ca el să fi rămas pentru totdeauna un „caz”, număr celebru de excepție preferabil a fi omis. Dar de prea puțin ori arta plicticoasă, obișnuită să tragă la un

car plin cu estropiații obezi ai gustului filistin s-a răsucipărat prin asemenea excepții, pentru că Vincent să fie uitat. Sîgur, s-ar putea ca nimeni să nu fi avut nevoie de arta aceasta periculoasă, de arta aceasta îndrăzneț, de arta aceasta care sfidează regulile, canoanele, de artiștii aceștia care își fac din patimă un drapel și din neliniște o stare de vechie. N-o spunea chiar el? „În în considerație vremea cînd trăim noi, e o renasteră adevărată și mărcată a artei: tradiția viernănoasă și oficială nu s-a dus încă pe apa simbetii, dar e nepublicoasă și trîndavă în fond; pictorii, cei noi, singuratici, săraci, sînt tralați drept nebuni și datorită acestui tratament ajung tocmai așa, cel puțin în ceea ce privește viața socială” (nr. 514).

Și este deci și mai ciudat cum „necbulul” Vincent nu numai că făcuse o artă pe care au iubit-o puțin ci a trăit el, (totdeauna recunoșterile postmortem sînt expresiile cele mai exacte ale nepăsării spiritului obișnuit) însă pe care au trăit-o mulți de atunci încoace, dar a știut să gîndească inexplicabil la destinul social și politic al artiștilor. Căci iată cum îl îndemna pe fratele său la 19 martie 1889: „Dragă frate, nu ne rămîne ceva mai bun de făcut poate decît să ne batem joc de ticăloșilor noastre mărunți și intrucivii și de cele mai ale vechii omenești. Umbrăz-ți condiția ta de om și umblă sănătos de-a dreptul spre lința ta. Noi cestești, artiștii din societatea actuală nu sîntem decît uricorii cel spart”. (nr. 579) Vincent, eroul acestei drame, nu numai a artei dar și a conștiinței artistice, Vincent care-și putea, cum îi plăcea să spună, pielea la bătaie, Vincent însemnă destinul artiștilor.

Despre acest Van Gogh vorbesc scrierile lui apărute de curînd într-o selecție esențială la Editura Meridiane.

Iulian MEREUȚĂ

TELEVIZIUNE

Emisiune literară la ora 3 dimineața

Desigur, nu putem declara nici de această dată: săptămîna care a trecut a fost plină de emisiuni t.v. excelente. N-a fost așa, deci nu putem face această declarație. Exceptînd seara de vineri, celelalte seri mi s-au părut plate, chiar plicticoase. Vremea uită a trimis multă lume în fața micilor ecrane. Era plicticos afară, era destul de plicticos și la televizor. Răzburătorii s-au desparțit de noi, nelăsînd în urmă prea multe regrete. Obosiseră, Domnul Steed își pierduse de mult farmecul, cam de cînd d-na Peel l-a părăsit irevocabil. Nu mai avea, în ultima vreme, nici haz, nici ingeniozitate și nici vigoare.

Se pare că un alt cavaler al dreptății și va înlocui: Rocembol. În primul episod a plouat cu conți, baroni, fete frumoase și moșteniri substanțiale. E ceva, dar nu e totul. Cum suntem din fire optimiști, așteptăm cu încredere ce se va mai întimpla.

De o bună bucată de timp ne miră programarea la ore tirzii a emisiunilor literare. Ne miră pe noi așa cum i-a mirat și pe alții înaintea noastră. Degeaba ne mirăm însă nici o schimbare nu se vede. Căci atunci cînd lumea își caută pernele și plîpumele începe de regulă o emisiune literară, evident după te-lejurnalul de noapte. De ce așa? Ne întrebăm noi. Nu există logic nici o justificare. Se presupune oare că n-ar interesa aceste emisiuni, marele public? Dar, parcă pentru ei sînt făcute. Mergînd tot așa, cu consecvență, nu ne-ar surprinde ca cei care întocmesc programele t.v. să împingă emisiunile literare spre ore cit mai mici: 1, 2. Ce vor mai zbirni noaptea teleofeleante!

— Alo, Valeria, tu ești? Să nu uiți dragă, la patru și un sfert vorbește Statl.

— Ei, cum să uit. Tocmai mă pregăteam. Sau, probabil, se presupune, că bolnavii de insomnia sau de gută își vor găsi alinarea folosînd o terapeuticii ultramodernă.

Pe la 3-4 dimineața vor sări din pat, direct spre televizor. Și odată acesta deschis, numai în apariția chipului cald și rafinat al lui Dinu Șăraur se va produce miracolul. O liniște blindă îi va cuprinde pe suferinzi. Ar fi o posibilitate. Căci așa cum a spus un romantic, dușman înversnat al jocurilor de cuvinte, oricî posibilitate este posibilă.

Radu DUMITRU

P.S. În ultima vreme experiența se extinde și asupra emisiunilor de actualitate muzicală. Or fi ajuns poate cei de la programări la concluzia: Beethoven e nemuritor. Și Verdi, și el e nemuritor. E adevărat. Dar la niște ore mult mai convenabile.

revista straina

● SATURDAY REVIEW — La 9 iunie s.a. se împlinesc o sută de ani de la nașterea lui Dickens. „Fermentul Dickens”, articolul închinat acestui eveniment, vorbește despre febra ce a cuprins insula britanică în pragul sărbătoririi. Pasionate discuții în reviste, cluburi, cafenele — cine-i mai notoriu în lume: Falstaff ori Picketts? Scroope ori Hamlet? La gurile metrourilor se pun hărți vechi ale Londrei cu „birlogurile” eroilor dickensieni. În Hyde Park oratorii deshid un pasionat proces literar care adeseori întrece în vehemență lăurile la cuvînt obișnuite pe teme politice ale zilei.

● NOVII MIR — Primul număr de pe anul 1970 al revistei lunare sovietice ne dă prilej să reînnoim cunoștința cu prozatorul Cînduș Alimantov, autorul nucelei Djamilia, înnoștră la noi și în alte țări și despre care Louis Aragon spunea că e cea mai frumoasă poveste de dragoste după Romeo și Julietta. Noua nuceală a lui Cînduș Alimantov se numește Corabia albă și este inspirată din aceluși mediu kirghiz familiar autorului.

În același număr se publică traducerea romanului lui François Mauriac. Adolescent din alte vremi. Cuvîntul introductiv subliniază valoarea cărții, menționînd în același timp că „deși concepția filozofică a lui Mauriac este departe de înțelegerea științifică a contradicțiilor lumii contemporane... acest lucru nu poate micșora interesul și respectul nostru față de scriitorul francez; față de puterea lui de analiză realistă, artistică, a problemelor morale ale societății burgheze contemporane”.

● LES NOUVELLES LITTÉRAIRES — Credit fiind „o forță esențială feminină” (muzicele greilor, „numele” lui Goethe) ce sare în viitor femeia, eliberată de orice servituzi, să aducă o contribuție fundamentală nouă care s-o facă să-și rezolve stravechul complex de inferioritate față de „modelul viril” în artă și literatură? Articolul Literatură și modul feminin semnat de Genevieve Grenari în pagina întâi a revistei (numărul din 16 apr.) pune această întrebare într-un context de idei inedite. Problema nu mai este de a egala sau de a întrece, eventual, ceea ce e imposibil de egalat ori de întrecut: arta hîrbătoasă, determinată biologic, ci de a deosebi, în sfera creației, veritabilă surșă feminină, de neconcurat, neexploitată pînă azi nici de cele mai mari scriitoare sau artiștii. „În realitate — încheie autoarea articolului — noi am pierdut prea mult timp așteptînd în rochie bleu, un Valéry cu ochi de căprioară. Ce zăruțacios ne împiedică încă să renunțăm la aceste modele imposibile și să ne confundăm în adîncul hîntei noastre spre a aduce în fine la suprafață adevărul nostru imitabil?”

● Cartea lui Norman Mailer „Armatele nopții” a apărut în versiune franceză la Grasset. O recenzie din săptămînalul L'EXPRESS ne pune la curent cu această lucrare „inimăle-reportaj”, înmădale confesiune politică în care cunoscutul romanier american relatează peripetiile unei manifestări împotriva războiului din Vietnam, manifestate văzută ca un spectacol complex și răsculor. „Un Fabrica la Waterloo” este definit autorul, martor pierdut în vălmasaual contestatariilor societății de consum. Un Fabrica stendhalian cu simțul acțiunii totci și care mai mult „meditează” asupra a ceea ce vede, decît înțepinde, efectiv, ceea — el însuși prea plin, sau paralizat, de contradicțiile societății contestate.

a. h. c.

CORINA RADU

chivotul e gol

Bifurcație. Pină și cocorii își înțepesc aripile în vîiet de colosi nelămurii. Nu ne primim. Ne primim virfurile inapertinente ale ghetelor. Ceafa groasă a cetățeanului ne atrage. Nu ne uităm pentru că știm că ne atrage. Ne pipăim miinile. Ne liniștim cînd le găsim în buzunare — nu în buzunarele altora. Și degetele le știm moi.

Ar fi păcat să le vedem pe ceață. Răsfirate și crispate nu mai arată bine. Par a fi simple urechelnițe.

Pornim. Tinichelele atîrnînd de plete tirșiesc asfaltul. Se tînguiesc mai dihai decît potăile. Nimeni nu le ascultă. Cu atît mai bine. Toți le aud ca și cum nu le ascultă.

Desfacem nodurile. Tinichelele căzute zac cu limba pleoștită în ochii broaștei de baltă. Buzele uscate de secetă foșnesc.

Tresărîm. Cu ochii ne batem cuiele. Ne răstîguim meticulos. Un țipăt de cîriori ne mușcă — imagine de sperietori Alunecăm de pe cruci rușinați. Acum căutăm Golgota.

ALEXANDRU HAGI-DUVAN

jocul

În fond toată povestea a căpătat un aer atît de dramatic numai și numai datorită prezenței mele acolo. Femeia aceea bătrînă, bunica mea, trebuia să moară, indiferent dacă eram și eu de față sau nu. Dar probabil că așa era înscris pe cuta destinului, să o văd îngrindu-se deodată la față, cu părul adus în întregime pe frunte, înclătînd miinile și înfigîndu-și adînc unghiile în carne. Să-l înțeleg privirile îngrozite alergînd de la mine la toți ceilalți ce se aflau în cameră apoi oprindu-l ațîrșit asupra tabloului acela atîrnat chiar în fața patului și înfățișînd un bărbat între două virste, cu trăsăturile lenese, îmbrăcat pe jumătate în militar, avînd o centură trecută peste umăr, în diagonală. Acolo l-a oprit privirea și atunci, în aceeași clipă s-a răscuit către el, ca să rămîna așa pentru totdeauna. Era singurul om pe care-l văzusem murînd și era singura și prea buna mea bunică, puteau trece toate astea mult mai ușor, numai eu să fi rămas acasă, să nu mă fi bucurat prea de vreme și să nu fi dat buzna acolo, cu cele două pachete de cărți nedescăcute în buzunarele paltonului.

Apoi mama și cu încă o doamnă, necunoscută pentru mine, care după cum am aflat era acolo tocmai pentru a îngrijii de bătrînă, au lungit-o pe bunica în pat și-au acoperit-o. Am trecut cu toții în camera de alături, cameră pătrată și spoită în galben auriu, cu o masă în mijloc și ne-am așezat fiecare pe scaunul său, bine stabilit dintotdeauna, eu în stînga mesei, pe locul îngust dintre sobă și servanțul mic, vis-a-vis tata, ocupînd întreaga latură, apoi în același capăt mama, ca să fie cît mai aproape de ușă care ducea în bucătărie și să poată trece cu ușurință, fără să deranjeze, de la unu la altul. Lîngă mama dar pe celălalt colț era locul bunicii și acum femeia aceea stătea acolo și-și rezemase nasul într-o baletă, uneori ridica ochii spre noi și apoi îi cobora repede, mai simțeau un pic și își repelea tabloul la gîmna de geamuri. Eu îi priveam pe toți și mă simțeam străin, într-o nouă postură, aveam o durere nouă, un fel de jălitură la genunchi, ca atunci cînd nu curge sînge, dar s-a luat pielea și ustură. Nu știu de ce, dar întotdeauna am gîndit că în clipele cînd moare cineva, oamenii sînt nespuși de penibili cu suferința lor presupusă și ațîșată, că e puțin neplăcut să vezi un fel de păpușă verzuie despre care să știi că-i maică-ta sau altcineva, dar că eu voi simți un dispreț superior, voi da dovadă de autostăpînire salvatoare, care mă va pune față în față cu moartea și prin care voi învinge. Mă vedeam uneori în momentele mele apăsate de vise negre, un fel de cinic victorios, care trece printr-o grea încercare, printr-o aventură în care toți ceilalți și-au pierdut cumpătul. „Viața merge înainte, rămîne un loc gol la masă și un loc gol în suflet”, gîndeam, „dar eu, eu cu umerii mei largi și mersul săltat, voi trece de-a lungul, voi arunca un bulgăre de pămînt pe scriu și voi păși mai departe pe covorul cu flori care mă așteaptă”.

Și totuși în clipa aceea nici unul din simțămîntele de mare nepăsător nu m-a cuprins. Nu aveam cîtuși de puțin dorința să întind mina după un pahar de vin roșu încălzit la flacăra căminului, apoi să mă ridic în picioare și să rezolv din cîteva gesturi tot ce rămăsese de rezolvat. Mă pierdusem, undeva prin mine, nu era un gol ci un aer călduț, sentimental, acea moșeală care te cuprinde după un drum lung, un fel de cîntec pe ritmurile cu accentele înșirate de la dreapta spre stînga. Apoi doamna străină a oftat o dată mai tare, s-a sculat, a zis ceva și a ieșit din cameră. Am ridicat privirea și i-am privit. În fața mea stăteau mama și tata, în aceleași locuri, pe aceleași scaune robuste și lăcuite, pe care le-au cumpărat cu ani în urmă, pe cînd nu locuiau încă în casa asta și eu eram mic. Stăteau toți trei și priveam unul la altul, fiecare simțînd în tăcere un dușman și neîncercînd nici unul să o înlăture. Din clipă în clipă, ușa dinspre camera bunicii trebuia să se deschidă și să apară ea așa cum o știam liniștită și sigură pe sine, cu pasul rar și părul mult pieptănat peste creștet. Mă uitam în direcția aceea și în celelalte două direcții, clipele treceau lungi ca anii, apoi tata a zis: eh, s-a sfîrșit și mama a zis ceva asemănător, eu n-am mai zis nimic, mama s-a dus din nou dincolo, tata mi-a întins mina, am strîns-o cu putere și am plecat. Fusese o mină lată și plăcută, în care mi-a încăput palma, și mi-am simțit-o slabă, ca de alte nenumărate ori înainte cînd mă purta în brațe și mă legăna, iar eu eram doar un puști și încheiam în siguranță ochii. Pe stradă am mers repede și m-am gîndit la tata, din nou la el, da, era un om pe care mă puteam bizui în ciuda oricărei aparențe și simțeam asta din strînsarea aceea plăcută, despre care am mai spus și care m-a preocupat încă multă vreme. Și tot atunci mi-am dat seama pentru prima oară că tata îmi apărea astfel, numai fiindcă văzusem și vedeam în el stîlpul familiei noastre și că nu puteam în nici un caz

să-l despart de figura acelei bătrîne pe care o iubeam și care îi dăduse viața. Era ea acolo, în palma lui lată și prietenoasă, era ea în lacrima nevărsată pe nici unul din cei doi obraji poate prea puțin ostensiți pentru virsta lor. M-am gîndit apoi la mama și am regăsit-o docilă, pe jumătate gata jertfită, în orice clipă în locul acela din care ne putea privi pe noi, noi doi bărbății, soțul și copilul ei.

Nu, nu era nepăsarea în moartea aceea, nu era moartea. Cineva plecase și în urma aceluia fugar a rămas un scaun gol. Iar mie, tînărul victorios al zilelor fără probleme nu-mi rămăsese din nou nimic de rezolvat, decît o amintire și o pereche de cărți nedescăcute în buzunarele paltonului. Erau special cumpărate pentru seara aceea. De unde puteam să știu, în definitiv toate acestea? Pe mine cineva mă rugase să trec pe acasă, căci bunica se simțea mult mai bine și îi făcea plăcere să mă vadă. Iar eu tot nu mai jucasem bridge de multă vreme și îmi plăcea să joc bridge cu bunica. O să ne așezăm din nou la masă mi-am imaginat, la masa noastră din sufragerie, o s-o acoperim cu pedul acela pufos și cărțile o să alunece fără zgomet în formele pedante de la unu la celălalt. O vedeam pe bunica desfăcînd cele 13 cărți în evantai victorios și rostind cu voce joasă pentru a nu știu cîta oară în seara aceea „aita miroase a șlem” apoi atacînd cu a patra din culoarea cea mai lungă și toate celelalte atît de binecunoscute mie atît de apropiate și totuși aparent atît de puțin necesare în viața de fiecare zi. Mergeam pe stradă cu mersul iute și mă gîndeam la serile dinaintea plecării mele de acasă și la celelalte multe seri care au urmat, mergeam repede și mă gîndeam că totul reîncepe de fapt în fiecare clipă și că nu trebuie să fiu îndurerat de moartea bunicii. Din clipa aceea începea un altceva, o altă etapă să zicem, un alt joc dar la aceeași masă cu acoperămint pufos și cu aceleași reguli de netrecut, deci a murit bunica și nu mă intristam de loc, ci mă durea ceva în surdîină, fiindcă așa trebuia, fără să fiu un cinic victorios, să mă doare ceva în surdîină, pînă la urmă am dus mina la buzunar și am plîpsit din nou cele două pachete de cărți noi-nouțe și atunci, abia atunci am simțit cît îmi era de foame.

desen de ION IANCU

MASSIMO CAMPIGLI: Figuri din Argeș.

IOVA GHEORGHE

Fierbinte

Nu te opri, albușul miinilor tale
ca frunzele pline de brumă —
lasă-l să strîngă inima mea
de roșii aducerii aminte.

Nu te opri, iarba va flutura în zori,
Calul numai de-ar trece
Și cîmpul ar fi statornicia clătînării mele.
Niciodată Firea n-a fost împotriva noastră
Cunoaștem și bem vinul cu amarul hotărîrii
întîși în inimătoarea răcoasă a zidului
unde oricînd sint primite stelele.

Cu gîndul îndreptat în jos din ce în ce
rădăcinile pe care acolo le căutam
tot mai adînc și tot mai puțîn
cu altceva decît cu eul.

Dacă m-aș stringe lumea s-ar cocoșa
și dacă din ea o picătură
fierbinte s-ar duce în zăpada
care de mult a îndepărtat calea noastră
de noi
Lumea rămasă în strînsarea mea
atît de uscată deodată
aș arunca-o și-ar trebui să fie aici un lup
și pieptul mi-ar fi fierbinte...

Cuvînt

Cuvînt
prea mult mă leg în mine
hățîșul luminat de iarnă

s-au întors omenile
dar au lăsat să vină prin pămînt
sufletul meu și singele
și în deschis pe Dumnezeu
cu limbă de moarte să-mi treacă cuvintele

am împins înainte cuvintele și iară
sintem atît de mulți că universul se revarsă
peste marginile sale cu un cuvînt

Această frunză

Această frunză groasă și verde
ca o timpă de om care-o ieșit
să nu mai treacă neguri
prin lume înopoi
este Acela.

Sub ea se-nține lemnul, teorema —
un foarte depărtat pustiu.
În dreptul ei
negurile stau în fața spațiilor —
le iau sudoarea razei de pe umeri.

La subsuarea lumii

Nu prea mulți corbi au ieșit la plimbare
treci în spatele meu să te apăr
de neagra cenușă călătoare.
Ucenicii omului se înșirau acolo,
au ars — orizontala groasă de-ncheiere,
și aerul și lumina ca funigee au rămas.
Să nu mai așteptăm, către noi
de-acolo nimic nu va mai pleca —

de mult capul omului

crește la subsuarea lumii

ION PAPUC

Căpriorul

O cit de înalt era căpriorul atunci
Cînd căzu sub pocnetul mic al armei cu
fevi de argint

Cît de înalt el cînt de subțire cerul
Și cum alunecară toate într-un albastru
vertij

Să nu-l mai așteptați vă spun căci grațios
căpriorul

A zburat cu aripi și ghiare a zburat
Lin plutînd peste ape și slînci pină acolo
adînc

Pină în neguri și frunze ce cad

Nu v-amăgiți îngerul mort nu va învia
nicînd

Poighiți de gheată înfășoară acum căpriorul
Și plînge în van libelule și fluturi zadarnic
rolesc

Aceasta e legea regină prin toamnele-n
care

Din crengi frunze și flori cad astfel precum
A căzut căpriorul prelung alunecînd printre
astre și ramuri

GHEORGHE ENE

Păsări căzînd

Dar urde sint lumile au fost au n-au fost?
Sint Apele dulci sint Apele mulle, plutim
Pre Ape fără adăpost
Păsări căzînd, multime de păsări căzînd
Își clatină deasupra-ne aripile
Și-nțucă zarea cu zarea
Profetului sfîrșindu-și clipele.
Nu se mai zărește nimic. Deasupra-ne
Aripile mulțimii de păsări căzînd
Ne vorbesc de lumi care-au fost au n-au
fost

Au vor fi în curînd.
Și privești de lumi nu lumi se-nghesuie-n
ochiul deschis

Au nu ai zis tu au nu ai zis tu au nu ai zis:
Ochii și păsări căzînd cad păsările ochii
cad

Orbul din mine aude orbul din mine nu
crede

Auzul clatină vîzului, auzul mă vede și vede
Au nu ai zis tu au nu ai zis:
Trecînd dintr-un vis în alt vis:
Auzul clatină vîzului

Aripa păsării căzînd clatină posărele căzînd
Întinde-mi o frunză de mîșină și-ți voi ceda
O posăre-n curînd.

Trec păsările-n Pasărea
Care n-are aripi, care nu cade

Care acolo sus încremenită
Adună luminile și le aruncă în ochii-mi
căzuiți în ispită

Pre orbul din mine luminînd.

LUCIAN BLAGA

Din lirica engleză

Intr-o ediție îngrijită de Doris Blaga, în colecția „Orfeu” a editurii Univers, au fost strînsse toate tălmăcirile din lirica engleză pe care Lucian Blaga le-a elaborat între 1956-1960. Intr-o ediție mai veche (1957), poetul a publicat o parte din traduceri ale sale din lirica universală, cuprinzînd selecții din poezia egipteană, chineză, greacă, persană, primitivă, franceză, italiană, germană, engleză, americană, rusă, spaniolă, maghiară etc. În ultima culegere sint prezentate numai poemele engleze, selecționate după o serie de antologii de mare prestigiu editorial, pe care Lucian Blaga le-a tălmăcit „împreună cu soția sa, Cornelia Blaga”.

În realitate această antologie este o semnificativă istorie a poeziei engleze cuprinzînd poeme din toate epocile, începînd cu poeții anonimi (O veche baladă scoțiană) și terminînd cu

unii din contemporanii noștri. Astfel, apar aici traduceri din: Michael Drayton, Christopher Marlowe, William Shakespeare, Ben Jonson, William Blake, William Wordsworth, John Keats, Elisabeth Barrett Browning, Matthew Arnold, Francis Turner Palgrave, Walter Pater, William Butler Yeats, James Joyce, John Drinkwater, Tomas Stearns Eliot, Cecil Day Lewis etc.

Am semnalat apariția acestui volum și ca un eveniment al poeziei originale românești pentru că, după cum s-a arătat și în cazul altor mari poeți, Blaga nu a tradus ci a recreat textul inițial. Cît de mult Blaga există în această carte o putem dovedi cu un singur citat:

„Cînd mă gîndesc că toate cele cucuiesc
desăvîrșire scurta
pe rînd,
că scena-aceasta-a lumii ne arată doar
că stelele se revelează povestind,
cînd văd că oamenii ca
pomii cresc

Inviorați și-năbușiți de-același cer,
mîndri de seva tineretelor descresc
și în mormint cu starea lor frumoasă pier,

George Murnu

Poeme

Discuția prea puțîn în ultima vreme, opera literară originală a lui George Murnu n-a fost apreciată în mod deosebit de criticii sau istoricii literari. G. Călinescu reducea activitatea lui Murnu la traducerea liadiei (1907), echivalînd această tălmăcire cu „un moment fundamental în evoluția limbii române”, după opinia sa, „Murnu n-a tradus ci a creat din nou cu ajutorul cuvîntului, înlesnit de o creație verbală extraordinară”. Opinia lui Călinescu a împins și mai mult în viitor opera originală. Îngrijitorii ediției de față încearcă o rectificare a opiniei generale despre aceasta operă printr-o

George Murnu

Poeme

Ediția îngrijită și prefată de Sanda Diamantescu și Radu Hîncu o prima culegere postumă din opera acestui „adeverat clasicist”, cum îl numea G. Că-

linescu pe macedoneanul George Murnu. Intr-o notă editoria-

lă, Iulia Murnu arată că Poemele cuprind „opera originală și traduceri” lui Murnu în forma lor ultimă, după „alegera făcută de autor” în timpul vieții. Selecția privește voluntar: Poeme pentru templul frumuseții. Poeme pentru iubita din stele, Cîntecul plaiurilor noastre, Poeme străine.

George Murnu

Poeme

Discuția prea puțîn în ultima vreme, opera literară originală a lui George Murnu n-a fost apreciată în mod deosebit de criticii sau istoricii literari. G. Călinescu reducea activitatea lui Murnu la traducerea liadiei (1907), echivalînd această tălmăcire cu „un moment fundamental în evoluția limbii române”, după opinia sa, „Murnu n-a tradus ci a creat din nou cu ajutorul cuvîntului, înlesnit de o creație verbală extraordinară”. Opinia lui Călinescu a împins și mai mult în viitor opera originală. Îngrijitorii ediției de față încearcă o rectificare a opiniei generale despre aceasta operă printr-o

corecțiune implicită a clasificării călinesciene.

Astfel, George Murnu apare ca un „poet al luminii”, un apolonic, comentator al unei lumi pure în forme prozodice, duse pînă la virtuozitate. Se poate spune că, după G. Cosbuc, Murnu este realizatorul celui mai bogat polimorfism al versului românesc.

Dincolo de retoricismul armonios al versurilor, clasicismul organic al poetului nu e desuț: Profundă frumusețe, care mințe / De te-am închipuit pe tine-ondina / Și azi înmărmurit mi-aduc aminte / Cum te-ai ivit, o, Glance, sub lavina / De raze-a dimineții sfînte / Solemn sărbate-n Eleusina (Poemă antică).

Poemele străine, de astădată, nu numai din greaca veche ci și din limbi moderne occidentale, sint lărași dovada virtuozității prozodice dar și dovada cunoașterii filologice a literaturilor. Autorii ediției îl prezintă pe Murnu ca traducător în

comparație cu cele mai bune traduceri ale poemelor pe plan românesc și universal, înclinînd să subscrie la fidelitatea filologică și tălmăcirea. Odeii la o urnă grecească a lui John Keats este pusă în paralelă cu realizarea lui Blaga. Pentru exercițiu spiritual al comparației și pentru a reliefa două finalități diferite în tălmăcirea versurilor ca și două temperamente poetice aparte, redăm în paralel un fragment din cele două versiuni: Mireasa încă nerăpătată / Lăcerii, castă / acrotitoarea păcii, tu, și-a timpului înmărmurit, / povestitoare, care-alcătulește legende-n zarea noastră / mai dulci decît cuvînt vreedată-le-a rostit... (Lucian Blaga) / Nesilită încă-a liniștii mireasă / Odoz de grije-a vremii și-a tăcerii / Tu povestea pădurea-nă care plămăși / Din flori poezii mai dulci ca stihul nostru... (George Murnu).

LECTOR

Fănuș NEAGU

George Murnu

comparație cu cele mai bune traduceri ale poemelor pe plan românesc și universal, înclinînd să subscrie la fidelitatea filologică și tălmăcirea. Odeii la o urnă grecească a lui John Keats este pusă în paralelă cu realizarea lui Blaga. Pentru exercițiu spiritual al comparației și pentru a reliefa două finalități diferite în tălmăcirea versurilor ca și două temperamente poetice aparte, redăm în paralel un fragment din cele două versiuni: Mireasa încă nerăpătată / Lăcerii, castă / acrotitoarea păcii, tu, și-a timpului înmărmurit, / povestitoare, care-alcătulește legende-n zarea noastră / mai dulci decît cuvînt vreedată-le-a rostit... (Lucian Blaga) / Nesilită încă-a liniștii mireasă / Odoz de grije-a vremii și-a tăcerii / Tu povestea pădurea-nă care plămăși / Din flori poezii mai dulci ca stihul nostru... (George Murnu).

Fănuș NEAGU

George Murnu

comparație cu cele mai bune traduceri ale poemelor pe plan românesc și universal, înclinînd să subscrie la fidelitatea filologică și tălmăcirea. Odeii la o urnă grecească a lui John Keats este pusă în paralelă cu realizarea lui Blaga. Pentru exercițiu spiritual al comparației și pentru a reliefa două finalități diferite în tălmăcirea versurilor ca și două temperamente poetice aparte, redăm în paralel un fragment din cele două versiuni: Mireasa încă nerăpătată / Lăcerii, castă / acrotitoarea păcii, tu, și-a timpului înmărmurit, / povestitoare, care-alcătulește legende-n zarea noastră / mai dulci decît cuvînt vreedată-le-a rostit... (Lucian Blaga) / Nesilită încă-a liniștii mireasă / Odoz de grije-a vremii și-a tăcerii / Tu povestea pădurea-nă care plămăși / Din flori poezii mai dulci ca stihul nostru... (George Murnu).

GEORGE RADU — Ieșii de sub zodia lui Macedonski, scrieți mai personal, deci, și... mai trimiteți.

ION VULCANESCU. Îmi place. Revensi.

ANTON PADURARU. Citez: „Azi scriu, dar mine nu / Nu-mi place ca să scriu / Răbdare n-am și senin / Ce e astăzi? / De ce scriu?” De obicei sint obișnuit să vă răspund cum scrieți și nu de ce? Dr. dacă tot a venit vorba, chiar, zău, de ce scrieți?

DORICA MUNTEANU. Dacă aveți sub 12 ani, continuați. Dacă aveți peste cîții cit mai multă poezie înainte de a vă așterne din nou pe scris. Dacă ați depășit cu mult virsta de 18, nu vă mai osteniți. Versurile sint imature.

IOANID AL. Am reținut spre publicare versurile trimise.

RED TEDIAN. Schița e slabă. Poezia, așa și așa, decît tot slabă. Mai trimiteți (versuri) ca să-mi pot forma o părere definitivă.

BANCIU MARIA. Sinteți prea copil ca să debutați cu romanțe de inimă albastă: „Of, inimă, uită tot ce-a fost / Și nu-ți mai fă zile amare / Căci acum nu mai are rost / Să plîngi fără-necetare”. Dacă nu sinteți conștient de faptul meu atunci trimiteți-mi și notele. Poate muzica va corija impresia slabă pe care mi-au lăsat-o versurile.

MIRCEA ILARIE. Departe de a vă descuraja, lucru de care îmi îndrăgesc cîții cit mai multă poezie înainte de a vă așterne din nou pe scris. Dacă ați depășit cu mult virsta de 18, nu vă mai osteniți. Versurile sint imature.

I. TIBAC. Se văd înzestrări literare. Un debut în revistă ar fi însă preferabil, cred. Sinteți foarte tînăr, capabil deci de evoluții și mai bune. Contează foarte mult prima impresie pe care o lasă un tînăr poet.

VALERIU RISTA. Frumoasă poezie. Gînd: Dezmițare oprită între sîni străini / ca o salamandă trăjită de peșteră / picătură de ploaie rădătoare / hrănită cu nealțgeri / în strînsarea de iubire / Mai lasă-mi doar o îndoaială / Mai lasă-mi un zîmbet / pentru cumpăna nopților. Mai trimiteți.

Cezar BALTAG

STEFAN DUMITRU: Părerile, ca lădăuna — împărțite. Sint mulți cei care, cu și dumnezeu, scoțiesc ca trebură dată o mutare în plîc sigilă. Nu subscriu la această idee. Dacă-ți sta să te gîndești mai adînc și ai culege și citești informații ai înțelege clar ce vreau să spun. Descopăr cu plăcere că acolo, deburie, în nordul „oldoiei, în satul cu hure, în zădărnici și parfumați, se citește nume înștit și parfumați, se citește nume. Pentru un scriitor acesta e lucrul cel mai important.

SORIN STINIA: Nu cunosc articolul care și-a inspirat bucată intitulată „Ioana”. Iar lectura poeziei m-a surprins 30 de minute) nu m-a impresionat colecția ziarului respectiv. Pun toate stăbuciuile buclăii „Ioana” pe seama articolului respectiv. Era — nu-i așa? foarte prescri.

CAROL BORA: Imaginea gîrilor singuratică a captat întotdeauna atenția scriitorilor — și apem o literatură bună pe această temă. Lumea necunoscută și contemplativă a gîrilor înecate în griu sau în zădărnici ne obsedează pe toți cei care ne urcăm într-un tren și încrămășăm în vizare, cu obrazul lipit de fațura vagonului prin crăpăturile care ia se însinuează fumul locomotivei. Sînuete fugare, destine neînchegate, întinșiri ce nu se repetă ne jură gîndul. Din paginile dumitale, avînd o oarecare simpatie proprie garilor mici, ne cuprînd în ele macar o mică umbră de mister.

Ș. ANDREI: Sceneta „Statui” pare scrisă pe genunchi. Dialog sărac: — „Și statuia? — Statuia? — Păi da, nu luncă nici-o primăvara de idei. Scuză-mă, dar cuvintele teșite de sub creionul ce-l fii în mind, n-au miros, n-au gust și n-au nici o umbră de drac în ele. Niciunul n-are o cit de mica sansă de a se lipi de scenă — și atunci?

A. BAGHINA: Cunoștiți veche! Și neschimbată! Hai să citim împreună „Ecoul cel mare”: „Dacă am să pot lăpăta / În oglinzile ecoului / Voi trece cu corgoul / Prin toate culorile celdosopului / Pînă la rezonanțele ecoului cel (sic!) mare”. Dacă-o să ajungi acolo, fă-mi un bine, la înapoiere adu-mi și mie două gutui sau un nasture.

VINCENTO GENOVESE: Salut, signor Genovese! Cum merg treburile marii Colentina? Si cum se descurcă mării armatori din Plumbița? Signor Genovese, e limpede, nu sinteți de la Cosa Nostra (fii amabil, Cosa se scrie cu un singur S, rog să fii crezîm), oricite expresii italo-americaniste de genul — „Hirs-Hirs” — ați întrebuințat. Dar aveți talent, signor Genovese. Treceți într-o zi pe la redacție — fără pistoleți și fără gangsterii din gardă — să lăscuțăm pușin și pe urmă să încercăm a publicăm schița „Pe Chei”. Pa Gene!

EATERINA MUREȘAN: Schița „Teoria chibritului” m-a făcut să mă întreb, la care capăt se ung chibritule cu fosfor, la cel sting sau la cel drept? Trimite-mi răspuns și încă o schiță — zăi o sprînteață la fraze care mă obligă să-ți cer în continuare lucrări.

Fănuș NEAGU

E o victorie când publicul nu mai rostește numele actorului ci numele personajului interpretat

De vorbă cu actorul Octavian Cotescu

Totul e clasic ca în toate interviurile cu actori. Sintem la Teatrul Bulandra. Cu repetiție cu tot n-avem decît o oră. Octavian Cotescu ne conduce într-o cabină.

— Sinteți moldovean ?
— Da
— De unde ?
— Din Dorohoi, ieșean prin convingere. La Iași am făcut liceul și institutul, desființat la un an, cred, după ce l-am absolvit.
— S-a desființat în cinstea dv. ?
— Cred că s-a desființat spre cinstea lui.
— La ce teatru ați fost angajați ?
— De la început — la Municipal. În 1950.

— Cînd a început să se vorbească despre dv., măcar cit de cit ?
— Cit de cit — din primul an. După aceea, s-a tăcut. Am fost vinovat de aceste tăceri.

— De ce ?
— Era tăcerea normală, țesută în jurul unei lipse de experiență, în jurul unei profesionalități într-o fază încă incipientă. A-veam, vai, atât de reduse cunoștințe despre viață și despre profesie !

— Cînd s-a redeschis în conștiința fanaticilor teatrului pofta de a vorbi despre dv. ?

— Îmi place să cred că eu am redeschis această poftă — dacă am redeschis-o — în urma rezultatului foarte lent de acumulare, de zbateri cu mine însumi și cu această noțiune care poate fi, în același timp, atât de precisă și de întortocheată : profesiunea de actor.

— Dar cînd a fost momentul în care ați simțit că jocul dv. interesează, că sint oameni care vin la teatru și pentru dv. ?

— Mi-ar place prea mult să fie așa, adică să existe oameni care vin la teatru și pentru mine, încît ezit să dau o dată precisă ori o perioadă. Mi-e greu, vă rog să credeți, că mi-e greu să-mi spun și mie acest lucru.

— Unii leagă fixarea lui Octavian Cotescu, în conștiința mai largă, de noul elan al dramaturgiei originale, reprezentat și de Mazilu. E adevărată presupunerea ?

— E cert. Așa este. Eu cred că dramaturgia originală se naște dintr-o necesitate a publicului și nu dintr-o ambiție exterioară a cutărui sau cutărui scriitor, de a elabora pur și simplu forme noi de exprimare. De aceea, cred foarte sincer în substanța profundă și adevărată a afirmației (la care noi recurgem pînă la banalizare) că scriitorul este produsul epocii în care trăiește și, bineînțeles, crezînd în asta, fac eforturi lucide, de a-mi îndrepta întreaga mea viață profesională în acest sens.

— În ce fel vă regăsiți ca om în rolurile în care profesiunea vă obligă ?

— Este un adevăr elementar și obligatoriu, al profesiunii mele, că experiența de viață a actorului împlinește pe aceea a dramaturgului și că numai astfel tu, actor, te afli în rol pînă la confundare.

— De altfel, publicul nici nu mai rostește numele actorului, ci numele personajului interpretat.

— Dacă se întîmplă asta, înseamnă că e vorba de o victorie.

— O victorie uneori stînjitoare, pentru actor, care se vede silît să joace un alt rol, în fața unui public care-l identifică permanent și uneori zgomotos cu celălalt. E și cazul dv., după serialul de la televiziune, serial extrem de popular, pe care o să-l purtați în cîrcă încă multă vreme. Mai e o victorie asta ?

— Aici aș putea fi supărat pe descoperirile tehnice. Fără televiziune, acel rol ar fi fost unul din rolurile mele și nimic mai mult.

— Dacă aș fi respectat ideea anterioară, cu privire la confundarea cu rolul, ar fi trebuit să vă spun „tovarășe Costel” ! V-ar fi convenit ?

— Nu mi-ar fi convenit... pentru dumneavoastră.

— Ce a însemnat, ce înseamnă, recitalul Mazilu din punct de vedere strict profesional ? E un prilej de mari complexități ? Vreau să zic : e un rol în care vă simțiți bine ?

— Pentru mine aceste spectacole înseamnă în primul rînd admirația față de un mare autor : Mazilu. Admirație și recunoștință pentru că textele lui mă invită la o conștiință și, uneori chinătoare prudentă asupra profesiei mele. Observația lui de viață e atât de exactă și atât de complexă încît actorul care-l interpretează trebuie să se

● Totul e clasic ca în toate interviurile cu actori

● Riscul interviului — evitat la timp — de a se transforma într-o maziadă

● Un text străin jucat de români poate deveni un spectacol românesc

● Actorul Octavian Cotescu refuză, chiar și pentru cîteva minute, să fie director de teatru

● La Regensburg, o sală de 1 000 de germani a ovaționat Leonce și Lena în interpretare românească

● În dezacord cu Lucian Pintilie...

● Bunul simț dă din cap că Octavian Cotescu are dreptate

● Nu fac film pentru că nu prea știu

supună, în mod obligatoriu, unei anumite rigori artistice, specifică artei adevărate. Sint piese care pot fi jucate și bine și prost. Dar piesele lui Mazilu nu pot fi, pur și simplu, jucate fără împlinirea condiției maxime a acestei rigori.

Teatrul lui Mazilu este un îndemn la perfecționarea profesională a actorului, la luciditate, la inteligență, la — iată o noțiune iarăși banalizată ! — modernitatea jocului actoricesc.

— Ce îi mai rămîne unui regizor, care ar voi să pună piese de Mazilu, dacă dramaturgul e așa cum spuneți ? Nu trebuie să se supună și directorul de scenă a celei rigori blestemate ?

— Mazilu, prin structura sa, nu este un autor-tiran. El solicită să fie redescoperit în spectacol, fiind, cred, conștient că ideile sale nu pot fi transfigurate pe scenă decît prin intermediul unei alte profesiuni, decît a sa.

Spre deosebire de alți dramaturgi care presupun că știu totul despre teatru, Mazilu se apropie de scenă, cu o generoasă timiditate, și manifestă față de oamenii scenei un respect care-mi amintește dragostea violonistului față de instrumentul său. El se dezbracă de orgolii și, deci, are nevoie mărturisită de regizor și de actori.

— Să oprim aici maziada noastră, mai cu seamă că și cel care vă întreabă jubeste teatrul lui Mazilu. Să mergem mai departe și să încercăm, tovarășe Cotescu, să răspundem la o întrebare pe care Liviu Ciulei o adresa publicului în România Literară : în ce măsură un spectacol, pus de un regizor român, jucat de actori români este un spectacol românesc ?

— A nega caracterul românesc al unui spectacol montat pe baza unui text străin înseamnă a te constitui într-o frînă a nevoii și a capacității noastre, a românilor, de a intra în circuitul de valori culturale, universive.

Astăzi, teatrul nu mai este în lume o artă practică întîmplător, el se practică din ce în ce mai mult din nevoia omului de a gîndi și, un spectacol românesc înseamnă contribuția noastră la împlinirea acestei sublimе nevoi a omului.

— Deci un text străin jucat de români este un spectacol românesc ?

— Bineînțeles.
— Cum vi se pare că e reprezentată dramaturgia originală pe scenele noastre ?

— Mi se pare că mi-ați pus o întrebare, ce s-ar potrivi mai bine unui director de teatru, sau unui cronicar de specialitate.

— Primiți din partea noastră, cîteva minute, una din aceste investiții și considerați-vă directorul unuia din teatrele noastre, care vreți dv. Dar, vă rugăm, pro-

fițați de cele cîteva minute de directorat pentru a vă spune punctul de vedere !

— Oricît ar spune cite unui că sint un actor bun, nu găsesc chiar atita forță de transfigurare, pentru a crea despre mine, măcar pentru o clipă imaginea posesorului unei asemenea funcții. Deci rămîn, cu modestie, actorul Octavian Cotescu, nu, nu Cotescu, ci actorul Cutare, și spun că l-am iubit pe Cerchez al lui Mirodan, că l-am iubit pe Horia al lui Volfin, că Lovinescu m-a emoționat de multe ori, că Baranga m-a făcut să rid, că acum îmi place Camera de alături a lui Everac, și că bineînțeles — încă o dată...

— Mazilu, da ?
— Da. Și, mai precis, rolul Iordache din piesa lui „Gangsterii și veșnicia”, rolul pe care-l repet.

— Mă bucur de loialitatea dv. față de directorul Teatrului Bulandra. Deși Liviu Ciulei nu se află în țară, trebuie reținută prudența lui Octavian Cotescu de a-i ocupa, și pentru cîteva minute, scaunul directorial. Unde este acum Liviu Ciulei ?

— În R.F.G. unde, după cite știu, montează un spectacol.

— Ați fost și dv. în R.F.G. ?

— Da.

— Cu ce prilej ?
— Cu prilejul unor manifestări culturale inițiate de primăria orașului Regensburg, intitulata anul acesta „Intîlnire cu Bucureștiul”.

— Cîrula ideea că prezența Teatrului Bulandra acolo a fost un succes. Vă rog să infirmați zvonul !

— N-ara cum. Am fost în sală la spectacolul Leonce și Lena și chiar dacă am să aplez la vorbe mari, trebuie să spun că am fost mîndru că ocupam un scaun într-o sală de 1 000 de germani care, la sfîrșit, un sfert de oră după ceasul meu, au ovaționat pur și simplu prezența trupei românești pe scena Regensburgului. Pentru că a doua zi, aceeași căldură a publicului să-mi copleșească ființa (de data asta și eu aflîndu-mă pe scenă, la spectacolul „Tandrețe și abjecție”).

— Concomitent cu Teatrul Municipal, la Regensburg s-a aflat și un grup de scriitori. Vă rugăm să ne spuneți dv., ce au făcut Sânziana Pop, Sorescu, Nichita Stănescu, Ingmar Brantsch la Regensburg ?

— Directorul teatrului din localitate, ca și un grup de actori locali, care au participat la întîlnirea scriitorilor români cu publicul, ne-au relatat că în afară de simpatia pe care scriitorii noștri au dezlîntuit-o, ei au impresionat profund prin noblețea spirituală și artistică, degajată din lectura ope-

relor lor. Era un entuziasm sincer, concretizat prin afirmarea dorinței localnicilor de a avea cit mai multe traduceri din literatura română.

— Care este regizorul român cu care vă place să lucrați ?

— Este regizorul cu care, intîlnindu-mă, am descoperit bucurii profesionale pe care nu le bănuisem : Lucian Pintilie.

— Din mărturisirile lui Pintilie, se poate trage încheierea că el ar fi un tiran, un monstru care-și exercită puterea asupra actorului, fără nici o cruțare. E adevărat ? Ce spațiu de inventivitate îi rămîne unui actor, dacă regizorul e atît de acerb ?

— Observ la Pintilie o ușoară contradicție, în privința afirmațiilor sale despre lucrul cu actorii. Pe de o parte, el afirmă că actorul este, în mina lui, un instrument pe care-l poate minui oricum — firește în sensul demonstrației lui artistice, — pe de altă parte el are actorii pe care-i preferă. Înșuși această necesitate a lui, de a-și alege actorii, cu care poate lega o anume comuniune artistică, îmi arată că nu este consecvent, atunci cînd atribuie actorului calificativul acesta gol de instrument. Cu atît mai mult cu cit știu în ce măsură invită el actorul să gîndească, să fie lucid, să fie conștient, să adere la concepția lui teatrală.

— Mă bucur că dracul nu e chiar atît de negru, cum vrea el să pară teoretic. De altfel, bănuim și eu că un regizor — fie el și mare ! — e la urma urmei, într-o măsură cit de mică un om.

Cîrula, tovarășe Cotescu, prin mediile intelectuale ideea că Municipalul ar fi acum cea mai bună scenă românească. Nu știu dacă există un orgoliu local, în acest sens. Dar vă întreb : aveți senzația că jucați la cel mai bun teatru din momentul acesta ?

— Un teatru bun este, după părerea mea, acel teatru care reușește să fie consecvent cu ceea ce își propune. Și ceea ce trebuie să-și propună un teatru bun se poate exprima printr-o formulă simplă : să convingă ; să convingă profund că existența sa înseamnă un adevăr artistic reflectînd un adevăr al vieții. Cred că, în ultima vreme, o mare parte a spectacolelor Teatrului Bulandra include această consecvență. Ce cred că e frumos în acest colectiv, este o sudură, de fapt, nedefinită și nedefinibilă, dar care are ca rezultat pătrunderea dinspre scenă înspre sală a unui fior la fel de nedefinit și nedefinibil. Este, dacă știți observat, și caracterul unor spectacole interpretate de trupe tinere, cum ar fi aceea din Piatra-Neamț, sau al unor spectacole studențești de la Studioul Casandra, în care se dezlîntă pe scenă un forfec al elanului și al dăruirii artistice, care învinge, de multe ori, pînă și stingăciile lipsei de experiență profesională.

— Care sint actorii dv. preferați ?

— Eu mă uit foarte mult la tineri. Pentru că ei, în nonșalanța lor, trăiesc și descoperirile noastre, pentru că în ei ca într-o oglîndă înmoltore ne vedem de fapt pe noi înșine, îmbogățiți cu spontaneitate și violență.

— Vă leagă, din cite știu, de tineri și activitatea de conferențiar la I.A.T.C. Vreau să pun o singură întrebare : care sint criteriile care determină destinul bun al unui talent excepțional ?

— Eu cred că, mai mult decît în oricare activitate umană, în artă destinul propriu este condiționat într-o majoră proporție de individul însuși. Un talent excepțional înseamnă, în primul rînd, conștiința lui în legătură cu acest talent și puțîna de a face totul pentru el.

— Dar care este asigurarea pe care Institutul o poate oferi că e capabil să recepționeze și să fructifice un talent excepțional. Cum ajunge un actor de talent la teatru la care se poate afirma talentul său ?

— Aici, e o problemă. Patru ani — între 18 și 22 — petrecuți într-un institut de artă ocupă un timp prea mic pentru definirea unei cariere artistice. Elementele pedagogice care acționează asupra unui tînar, în acest timp, constituie doar fundamentarea unor mijloace pe care artistul în formare, după aceea, va trebui să le folosească în sensul dezvoltării lui continue. Aș vrea să dau un exemplu. La Institut se predau lecții foarte interesante de mișcare scenică, dar ele nu pot asigura, ca rezultat vizibil, desăvîrșirea plastică a unui actor, la timparea Institutului, aceste ore arătîndu-i lui numai cum va trebui să lucreze pe parcursul carierei sale actoricești, pentru a atînge această desăvîrșire.

— O singură incertitudine : cine va observa — în mod necesar — împlinirea unui actor dacă, să zicem, contrar aptitudinilor dovedite la Institut, el va fi trimis într-un colectiv amorf ?

— E o problemă de rezistență. De aceea eu îl admir pe Ion Marinescu care, născut și crescut într-un colectiv profesional, a avut rezistența să-și apere și să-și consolideze o structură artistică atît de personală.

— Ion Marinescu nu s-a aflat într-un colectiv amorf, cînd a mers la Craiova. Mai erau acolo Silvia Popovici, Raucchi, Rebeniuc, Cozorici și Vlad Murgu. Era totmai, un colectiv, unitar în sensul în care se manifestă azi Teatrul din Piatra-Neamț.

— E adevărat, dar el a existat și a rezistat din plin cu mult înainte de constituirea celui valoros grup, cit și după plecarea lui din Craiova. Deci el nu a fost un element constituitiv al celui colectiv, ci a fost asimilat tocmai datorită valorii lui deosebite.

— Din sală, lucrurile nu se vedeau atît de complex. Dar, tovarășe conferențiar Cotescu, exemplul pe care-l dați poate conduce și la concluzia că un actor trebuie lăsat la liberă discreție a haosului. Vă întreb din nou : nu e posibilă o tentativă mai curajoasă de selecție, nu poate fi vegheat destinul unui tînar prin referința, precisă și mărturisită, la un sistem de valori date ?

— Această condiție este inclusă în conversația noastră. Numai că, am impresia, dumneavoastră tîndeți puțin spre punerea în discuție a noțiunii de planificare în artă. Ori eu cred că se poate planifica un anumit număr de actori ieșiți de pe băncile Institutului, dar nimeni nu poate spune cîți din ei vor ajunge într-adevăr mari actori. Nimeni nu l-a planificat pe Virgil Ogășanu ca mare actor. Ci poate dimpotrivă, și el este, după părerea mea acum, așa ceva.

— Bunul simț vă dă dreptate. Iată că bunul simț dă din cap că Octavian Cotescu are dreptate. Permiteți-mi însă să nu fiu de acord nici cu dv. nici cu bunul simț. Eu mă gîndesc la excepțiile în sens invers. Totuși, faptul că Ogășanu nu fusese planificat ca mare actor, nu înseamnă că nu fusese planificat alții, adică aceia care au fost trimiși la teatrele cele mai prestigioase.

— Ogășanu nu e singurul exemplu. Dar trebuie să spun că la Institut se lucrează cu dorința ca fiecare să-și însușească în asemenea măsură datele profesiei, încît să ajungă un mare actor. Dar noi discutăm acum, de fapt, despre noțiunea de consolidare a acestei cariere pe care n-o vom putea defini, oricît spațiu ar acorda revista acestui interviu, căci e o problemă infinit de complexă, de complicată.

— De ce nu faceți film ?

— Pentru că nu prea știu.

Adrian PAUNESCU

LUCEAFĂRUL

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTA
ROMANIA

Redactor șef : Ștefan Bănuțescu
Redactori șefi adjuncți :
Cezar Baltag, Fănuș Neagu,
Adrian Păunescu, Nichita Stănescu
Secretar general de redacție :
Constantin Toiu

REDACȚIA :

București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon : 11 51 54 ; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA :

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18.33.99

ABONAMENTELE :

3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEII”

Prezentarea grafică : Mircea Popescu

Paginator : Nicolae Ion.